

SLR-P – 1

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
EDUCATION IN EMERGING INDIAN SOCIETY
Philosophical Foundation of Education (Paper – I)**

Day and Date : Tuesday, 15-12-2015
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N. B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory**.
3) Figures on **right side shows** marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

1) "Education is the creation of a sound mind in a sound body", is stated by _____

- a) Plato   b) Aristotle   c) Spenser   d) John Dewy

2) The medium of instruction according to Mahatma Gandhi should be _____

- a) Hindi   b) English
c) The mother tongue   d) The regional language

3) Human values expresses in daily _____

- a) Work   b) Newspapers   c) Paripath   d) Behaviour

4) Values are generally _____ centered.

- a) Life   b) Soul   c) God   d) Nation

5) The objective of Gurukul system was _____

- a) Observation   b) To attend household duties
c) Character building   d) Any other

6) 'Philosophy is science of knowledge' is said by _____

- a) Fichte   b) Aristotle   c) Hegel   d) Rousseau

7) In education, Swami Vivekanand gives importance to _____

- a) Thinking   b) Writing   c) Reading   d) Concentration

8) "Philosophy is the mother of all sciences" is said by _____

- a) Koldridge   b) Sisro   c) Bekan   d) Bramold

P.T.O.

- 9) 'Ethics' is a science of _____
 a) Good and bad   b) Right and wrong
 c) Moral and immoral   d) All of the above
- 10) 'Return to Nature' and 'Break the chains of society' are the slogans of _____
 a) Idealists   b) Realists   c) Naturalists   d) Pragmatists

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) “निरोगी शरीरात निरोगी मन तयार करणे म्हणजे शिक्षण”, असे _____ यांनी सांगितले.
 अ) प्लेटो   ब) ऑरिस्टॉटल   क) स्पेन्सर   ड) जॉन ड्युई
- २) महात्मा गांधी यांच्या मते, शिक्षणाचे माध्यम _____ हे असावे.
 अ) हिंदी   ब) इंग्लिश   क) मातृभाषा   ड) प्रादेशिक भाषा
- ३) मानवी मूल्ये ही दैनंदिन _____ तून प्रकट होत असतात.
 अ) कामा   ब) वर्तमानपत्रा   क) परिपाठा   ड) वर्तना
- ४) मूल्ये ही सर्वसाधारणपणे _____ केंद्रीत असतात.
 अ) जीवन   ब) आत्मा   क) देव   ड) राष्ट्र
- ५) गुरुकुल प्रणालीचे उद्दिष्ट _____ हे होते.
 अ) निरीक्षण   ब) घरगुती कामे करणे
 क) चारित्र्य निर्मिती   ड) इतर
- ६) ‘तत्त्वज्ञान म्हणजे ज्ञानाचे शास्त्र होय’ असे _____ यांनी म्हटले आहे.
 अ) फिश्टे   ब) ऑरिस्टॉटल   क) हेगेल   ड) रूसो
- ७) स्वामी विवेकानंद शिक्षणामध्ये _____ ला महत्त्व देतात.
 अ) विचारा   ब) लेखना   क) वाचना   ड) एकाग्रते
- ८) “तत्त्वज्ञान ही सर्व शास्त्राची जननी होय”, असे मत _____ यांनी मांडले आहे.
 अ) कोलरिज   ब) सिसरो   क) बेकन   ड) ब्रमोल्ड
- ९) ‘नीतिशास्त्र’ हे _____ शास्त्र होय.
 अ) चांगले व वाईटाचे   ब) योग्य व अयोग्याचे
 क) नैतिक व अनैतिकतेचे   ड) वरील सर्वांचे
- १०) ‘निसर्गाकडे परत’ व ‘सामाजिक शृंखला तोडा’ या घोषणा _____ यांच्या होत.
 अ) आदर्शवादी   ब) वास्तववादी   क) निसर्गवादी   ड) कार्यवादी

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
EDUCATION IN EMERGING INDIAN SOCIETY
Philosophical Foundation of Education (Paper – I)**

Day and Date : Tuesday, 15-12-2015
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

N. B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures on right side shows marks.**

2. Answer **any one** of the following questions : **10**
- 1) How does the education helps in Entrepreneurship ?
  - 2) What are the aims of education according to the 'Knowledge Commission' ?
3. Answer **any one** of the following questions : **10**
- 1) Explain Dr. Raghunath Mashelkar's concept of Panchsheel.
  - 2) Explain salient features of Naturalism and state its impact on the educational system.
4. Answer following questions in brief : **8**
- 1) Educational thoughts of J. Krishnamurthi.
  - 2) Karmveer Bhaurao Patil's 'Earn and Learn Scheme'.
5. Answer following questions in brief : **12**
- 1) Teacher's status in Modern India.
  - 2) Teacher's commitment to the society.
  - 3) Code of conduct for Teachers.

मराठी रूपांतर

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १०
- १) उद्यमशीलतेसाठी शिक्षण कशाप्रकारे मदत करू शकते ?
- २) 'ज्ञान आयोगा' नुसार शिक्षणाची ध्येये कोणती ?
३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १०
- १) डॉ. रघुनाथ माशेलकरांची 'पंचशील' संकल्पना स्पष्ट करा.
- २) निसर्गवादाची ठळक गुणवैशिष्ट्ये सांगून निसर्गवादाचा शिक्षण व्यवस्थेवरील प्रभाव सांगा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) जे. कृष्णामूर्ती यांचे शैक्षणिक विचार.
- २) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांची 'कमवा व शिका' योजना.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) आधुनिक भारतातील शिक्षकाचा दर्जा.
- २) शिक्षकांची समाजाप्रति असणारी बांधिलकी.
- ३) शिक्षकांची आचारसंहिता.
-

- 9) The defence mechanism contains _____
 a) Identification   b) Negativism   c) Delusion   d) All above
- 10) Three types of personalities i.e. Aesthetic, Athletic and Pyknic explained by _____
 a) Jung   b) Kreshmer   c) Galen   d) Allport

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) “शैक्षणिक मानसशास्त्र ही एक मानसशास्त्राची शाखा असून ती अध्ययन व अध्यापनाशी संबंधित आहे.” असे _____ यांनी म्हटले आहे.
 अ) जड्ड   ब) स्कीनर   क) क्रो व क्रो   ड) गुथ्री व पॉवर्स
- २) आत्मनिरीक्षण पद्धतीचा _____ यांनी मान्यता दिली आहे.
 अ) वुंट   ब) टिचनेर   क) ‘अ’ व ‘ब’   ड) मॅकडुगल
- ३) ‘टोळी करणे’ हे _____ या विकासाच्या अवस्थेचे लक्षण आहे.
 अ) बाल्यावस्था   ब) कौमार्यावस्था   क) शैशवावस्था   ड) ‘अ’ व ‘ब’
- ४) विकासाचा मूलभूत घटक _____ हा आहे.
 अ) वाढ   ब) परिपक्वता   क) अनुभव   ड) वरील सर्व
- ५) गिलफोर्ड यांनी आपल्या बुद्धीमत्तेच्या उपपत्तीमध्ये _____ इतके घटक सांगितले आहेत.
 अ) १००   ब) ११०   क) १२०   ड) १३०
- ६) १९१६ मध्ये _____ यांनी बुद्धीगुणांक ही संकल्पना सर्वप्रथम मांडली.
 अ) स्टर्न   ब) टर्मन   क) डॉ. कामत   ड) स्टॅनफोर्ड
- ७) बुद्धीमापनाच्या AGCT या चाचणीमध्ये _____ इतक्या प्रश्नांचा समावेश करण्यात आला आहे.
 अ) १५०   ब) १६०   क) १७०   ड) १८०
- ८) व्यक्तीभेदाचे कारण _____ हे आहे.
 अ) बुद्धीमत्ता   ब) शारीरिक भेद   क) व्यक्तीमत्त्व   ड) वरील सर्व
- ९) संरक्षण यंत्रणेमध्ये _____ चा समावेश होतो.
 अ) तादात्म्य   ब) नकारात्मक वृत्ती   क) विकृत श्रद्धा   ड) वरील सर्व
- १०) अस्थेनिक, अॅथलेटिक व पायक्नीक या तीन प्रकारची व्यक्तीमत्त्व _____ यांनी मांडली.
 अ) जुंग   ब) क्रेशमर   क) गॅलन   ड) ऑलपोर्ट

Seat No.	
-------------	--

I Semester B.Ed. Examination, 2015
DEVELOPMENT OF LEARNER AND TEACHING LEARNING PROCESS
Development of Learner (Paper – II) (Old)

Day and Date : Wednesday, 16-12-2015
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What do you mean by educational psychology ? Explain any two methods to study learner behaviour.
  - 2) What is guidance and counselling ? Explain role of teacher in guidance and counselling to adolescents.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is creativity ? Explain role of teacher in fostering students creativity.
  - 2) What is personality ? Explain factors affecting development of personality.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain use of measurement of I. Q.
  - 2) Write general principles of growth and development.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) How will you maintain good habits ?
  - 2) Explain mental differences.
  - 3) Write the role of teacher in keeping good health of the learner.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) शैक्षणिक मानसशास्त्र म्हणजे काय ? अध्ययनार्थीच्या वर्तन अभ्यासाच्या कोणत्याही दोन पद्धती स्पष्ट करा.
  - २) मार्गदर्शन व समुपदेशन म्हणजे काय ? कुमारांना मार्गदर्शन व समुपदेशन करण्यामध्ये शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) सृजनशीलता म्हणजे काय ? विद्यार्थ्यांमध्ये सृजनशीलता आणण्यासाठी शिक्षकाची भूमिका विशद करा.
  - २) व्यक्तीमत्व म्हणजे काय ? व्यक्तीमत्व विकासावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) बुद्धीगुणांक मापनाचा उपयोग स्पष्ट करा.
  - २) वाढ व विकासाचे सर्वसामान्य तत्वे लिहा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) चांगल्या सवयी कशा विकसित कराल ?
  - २) मानसिक भेद ही संकल्पना स्पष्ट करा.
  - ३) अध्ययनार्थीचे मानसिक आरोग्य चांगले राखण्यामध्ये शिक्षकाची भूमिका लिहा.
-

SLR-P – 3

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND
SECONDARY EDUCATION (Paper – III)
Development of Educational System in India

Day and Date : Thursday, 17-12-2015
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

Instructions : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) In the 1885 establishment _____ took place.
A) Indian National Congress   B) Hunter Commission
C) Simla Conference   D) Anglo Vaidic College
- 2) Shri J. P. Naik was the secretary of _____ Commission.
A) Knowledge   B) Radhakrishnan
C) Kothari   D) Mudaliyar
- 3) In the establishment of Indian University Act, 1904, the major contribution was given by _____
A) Hunter   B) Sadlar   C) Sargent   D) Lord Curzon
- 4) Missionary which does not used education for spreading religion was _____ missionary.
A) Den   B) Dutch   C) French   D) Portuguese
- 5) Central Hindu College Banaras was established by _____
A) Lord Bentinck   B) Lord Curzon   C) Wood   D) Annie Besant
- 6) _____ is called as Magna Carta of Indian Education.
A) Curzon's policy   B) Mecaualays education plan
C) Wood's dispatch   D) National policy on education 1986
- 7) Three jewels in Bouddha religion are _____
A) View, Aspiration, Speech   B) Nonviolence, Mindfulness, Efforts
C) Livelihood, Effort, Rupture   D) Intellect, Mercy, Character
- 8) Dr. Jakir Hussain was Vice Chancellor of _____ University.
A) Usmania   B) Jamiya-Milliya
C) Calcutta   D) Cambridge

P.T.O.

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND
SECONDARY EDUCATION (Paper – III)
Development of Educational System in India**

Day and Date : Thursday, 17-12-2015

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain educational system in medieval period with respect to objectives, methods of teaching and woman education.
  - 2) Explain the recommendations of Dr. Radhakrishnan's University Education Commission (1948-49).
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain Wood's Dispatch with main recommendations.
  - 2) Explain Wardha Scheme of education with reference to their aims, objectives and curriculum.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Write four features of Revised Policy on Education 1992.
  - 2) Explain concept of National Knowledge Commission (2006).
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) What are the main features of Sadlar Commission (1917) ?
  - 2) State the recommendations of Hunter Commission for Secondary education.
  - 3) Explain Lord Curzon's Educational Policy.

मराठी रूपांतर

२. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा : १०
- १) मध्ययुगीन काळातील शिक्षण प्रणाली, उद्दिष्टे, अध्यापन पद्धती व स्त्री शिक्षण यास अनुसरून स्पष्ट करा.
- २) डॉ. राधाकृष्णन यांच्या विद्यापीठ शिक्षण आयोगा(१९४८-४९) च्या शिफारशी स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा : १०
- १) वुडच्या खालित्याचे शिफारशींसह स्पष्टीकरण करा.
- २) वर्धा शिक्षण योजनेची ध्येये, उद्दिष्टे व अभ्यासक्रम स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) सुधारीत राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण (१९९२) ची प्रमुख चार वैशिष्ट्ये लिहा.
- २) राष्ट्रीय ज्ञान आयोगाची (२००६) संकल्पना स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) सॅडलर कमिशन (१९१७) ची ठळक वैशिष्ट्ये लिहा.
- २) माध्यमिक शिक्षणासंदर्भात हंटर आयोगाच्या शिफारशी सांगा.
- ३) लॉर्ड कर्झनचे शैक्षणिक धोरण स्पष्ट करा.

SLR-P – 4

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) Examination, 2015
Paper – IV : ESSENTIALS OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND
EDUCATIONAL MANAGEMENT (Old)
Essentials of Educational Technology

Day and Date : Friday, 18-12-2015
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All** questions are **compulsory**.
3) Figure to **right** indicate **full** marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer :

10

- 1) In brain storming _____ thinking process is mainly included.
a) Reflective   b) Critical   c) Divergent   d) Convergent
- 2) The actions done for fulfillment of objectives of E.T. is called as _____ of E.T.
a) nature   b) scope   c) concept   d) limitations
- 3) The psychological side of communication is _____
a) perception   b) sensation   c) memory   d) interest
- 4) Systems have _____ type of approach.
a) synthetical   b) analytical   c) holistic   d) behavioural
- 5) Receiver does _____ of message.
a) receiving   b) decoding   c) interpretation   d) all above
- 6) The _____ is a projected teaching aid.
a) map   b) globe   c) model   d) OHP
- 7) Teaching technology includes _____
a) Teaching planning   b) Teaching control
c) Teaching management   d) All above
- 8) Teleconferencing is _____ type of medium.
a) electronic   b) interactive   c) 'a' and 'b'   d) none of these
- 9) Personalised instruction system was developed by _____
a) Ausbern   b) Keller   c) Skinner   d) Ober street
- 10) Educational technology laboratory consists of _____
a) dark room   b) educational aids room
c) language laboratory   d) all above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) बुद्धीमंथनामध्ये _____ विचार प्रक्रियेचा मुख्यतः समावेश होतो.
 अ) विमर्षी चिंतन   ब) चिकित्सक   क) भिन्न विचार दिक्   ड) एक विचार दिक्
- २) शैक्षणिक उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी कराव्या लागणाऱ्या कृती म्हणजे शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाची _____ होय.
 अ) स्वरूप   ब) व्याप्ती   क) संकल्पना   ड) मर्यादा
- ३) संप्रेषणाची _____ ही मानसशास्त्रीय बाजू आहे.
 अ) अवबोध   ब) संवेदना   क) स्मरण   ड) अभिरुची
- ४) प्रणालीमध्ये _____ या प्रकारच्या दृष्टीकोनाचा विचार केला जातो.
 अ) संयोजनात्मक   ब) विश्लेषणात्मक   क) एकात्म   ड) वर्तनात्मक
- ५) ग्राहक संदेशाचे _____ करतो.
 अ) ग्रहण   ब) निःसांकेतिकीकरण
 क) अन्वयार्थ   ड) वरील सर्व
- ६) प्रक्षेपित शैक्षणिक साधनामध्ये _____ चा समावेश होतो.
 अ) नकाशा   ब) पृथ्वीगोल   क) प्रतिकृती   ड) ओ एच पी
- ७) अध्यापन तंत्रविज्ञानामध्ये _____ चा समावेश होतो.
 अ) अध्यापन नियोजन   ब) अध्यापन नियंत्रण
 क) अध्यापन व्यवस्थापन   ड) वरील सर्व
- ८) दूरपरिषद हे _____ प्रकारचे माध्यम आहे.
 अ) इलेक्ट्रॉनिक   ब) आंतरक्रियात्मक
 क) 'अ' आणि 'ब'   ड) यापैकी नाही
- ९) व्यक्तीगत अनुदेशन प्रणालीचे विकसन _____ यांनी केले.
 अ) ऑसबर्न   ब) केलर   क) स्कीनर   ड) ओबेर स्ट्रीट
- १०) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान प्रयोगशाळेत _____ चा समावेश होतो.
 अ) अंधारी खोली   ब) शैक्षणिक साधन कक्ष
 क) भाषा प्रयोगशाळा   ड) वरील सर्व

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) Examination, 2015
Paper – IV : ESSENTIALS OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND
EDUCATIONAL MANAGEMENT (Old)
Essentials of Educational Technology

Day and Date : Friday, 18-12-2015

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to right indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is educational technology ? Explain teaching technology and behavioural technology as a form of E.T.
  - 2) What is communication ? Explain communication cycle and barriers in communication.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Write essential characteristics of E.T. teacher. Explain the role of E.T. Teacher.
  - 2) Classify the teaching aids. How will you use OHP in day to day teaching ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Write the steps of action research.
  - 2) Explain scientific method as a source of knowledge.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Write a note on teleconferencing.
  - 2) Write principles of system.
  - 3) How will you use computer in day to day teaching ?

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान म्हणजे काय ? अध्यापन तंत्रविज्ञान व वर्तन तंत्रविज्ञान शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाचे उपागम स्पष्ट करा.
  - २) संप्रेषण म्हणजे काय ? संप्रेषण चक्र आणि संप्रेषणातील अडथळे स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये लिहा. शैक्षणिक तंत्रविज्ञान शिक्षकाच्या भूमिका विशद करा.
  - २) शैक्षणिक साधनांचे वर्गीकरण करा. तुम्ही दैनंदिन अध्यापनात ओएचपी चा वापर कसा कराल ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) कृती संशोधनाच्या पायऱ्या लिहा.
  - २) शास्त्रीय पद्धती ज्ञानाचा स्रोत म्हणून स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) दूर परिषद यावर टीप लिहा.
  - २) प्रणालीची तत्वे लिहा.
  - ३) तुम्ही दैनंदिन अध्यापनात संगणकाचा वापर कसा कराल ?
-

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
INFORMATION TECHNOLOGY (Paper – V)
Information Technology and an Elective**

Day and Date : Saturday, 19-12-2015
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternative :

10

- 1) 1 KB = _____ bytes.
a) 1000   b) 100   c) 10000   d) 100000
- 2) The _____ of computer is volatile.
a) ROM   b) RAM   c) PROM   d) EPROM
- 3) WWW stands for _____
a) World Wise Web   b) Word Wide Web
c) World Wide Web   d) Word Wise Web
- 4) In e-mail CC stands for _____
a) Carbon Copy   b) Courtesy Copy
c) Cash Copy   d) Clip Copy
- 5) In MS-Excel there are _____ number of columns.
a) 256   b) 234   c) 265   d) 246
- 6) LINUX is an example of _____
a) OS   b) Compiler   c) Interpreter   d) Browser
- 7) OMR stands for _____
a) Optical Marker Ram   b) Optical Mark Reader
c) Optical Mark Runner   d) Operator Mark Reader
- 8) Com (Microfilm) is _____ device.
a) Input   b) Output   c) Memory   d) Storage
- 9) Computer virus is a _____
a) Program   b) Disease   c) Hardware   d) Game
- 10) _____ is an example of hybrid computer.
a) PC   b) Robot   c) Laptop   d) Plasma TV

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) 1 KB = _____ बाईट्स.
a) 1000   b) 100   c) 10000   d) 100000
- 2) संगणकाची _____ संप्लवनाशील असते.
a) ROM   b) RAM   c) PROM   d) EPROM
- 3) WWW म्हणजे _____
a) वर्ल्ड वाईज वेब   b) वर्ड वाईड वेब   c) वर्ल्ड वाईड वेब   d) वर्ड वाईज वेब
- 4) ई-मेलमध्ये CC म्हणजे _____
a) कार्बन कॉपी   b) कर्टसी कॉपी   c) कॅश कॉपी   d) क्लिप कॉपी
- 5) एम्-एस एक्सेलमध्ये _____ स्तंभ असतात.
a) 256   b) 234   c) 265   d) 246
- 6) LINUX(लिनक्स) हे _____ चे उदाहरण आहे.
a) ओ.एस.   b) कंपायलर   c) इंटरप्रिटर   d) ब्राउझर
- 7) ओ.एम.आर. म्हणजे _____
a) ऑप्टिकल मार्कर रॅम   b) ऑप्टिकल मार्क रिडर
c) ऑप्टिकल मार्क रनर   d) ऑपरेटर मार्क रिडर
- 8) कॉम (मायक्रोफिल्म) हे _____ साधन आहे.
a) अंतर्गमन   b) बर्हिगमन   c) स्मृती   d) साठवणूक
- 9) संगणक व्हायरस हा _____ असतो.
a) प्रोग्रॅम   b) डिसीज   c) हार्डवेअर   d) गेम
- 10) _____ हे हायब्रीड संगणकाचे उदाहरण आहे.
a) पीसी   b) रोबोट   c) लॅपटॉप   d) प्लाझमा टीव्ही

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
INFORMATION TECHNOLOGY (Paper – V)
Information Technology and an Elective**

Day and Date : Saturday, 19-12-2015
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

2. Answer the following questions (**any one**): **10**
- 1) Explain the meaning and scope of ICT (Information Communication Technology).
  - 2) Explain the concept of Input → Process → Output with the help of block diagram.
3. Answer the following questions (**any one**): **10**
- 1) What is meant by computer hardware ? Explain various output devices of computer.
  - 2) What is meant by operating system ? Explain functions of operating system.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the characteristics of PowerPoint presentations.
  - 2) Explain the importance of multimedia in education.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain the software and hardware required for internet.
  - 2) Explain the concept of mail-merge.
  - 3) Write short note on e-learning.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- 1) माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा अर्थ व व्याप्ती स्पष्ट करा.
  - 2) अंतर्गमन → प्रक्रिया → बहिर्गमन ही संकल्पना ठोकळाकृती (ब्लॉक डायग्राम) द्वारे स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- 1) संगणकाचे हार्डवेअर म्हणजे काय ? संगणकाची विविध बहिर्गमन साधने स्पष्ट करा.
  - 2) ऑपरेटींग सिस्टिम म्हणजे काय ? आपरेटींग सिस्टिमची कार्ये स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) पॉवर पॉईंट प्रेझेंटेशनची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 2) मल्टीमिडीयाचे शिक्षणातील महत्त्व स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) इंटरनेटसाठी आवश्यक सॉफ्टवेअर व हार्डवेअर स्पष्ट करा.
  - 2) मेल-मर्जची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 3) ई-लर्निंगवर टीप लिहा.
-

SLR-P – 6

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
MARATHI METHODOLOGY
Paper – VI : Methodology of Teaching School Subject

Day and Date : Monday, 21-12-2015
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- सूचना :** i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
ii) प्रश्न १ ला पहिल्या १५ मिनीटत परत घेतला जाईल.
iii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) संस्कृत भाषा ही _____ भाषा होय.
अ) प्राचीन   ब) राष्ट्रभाषा   क) अभिजात   ड) मातृभाषा
- २) शिक्षणाचे सर्वोत्कृष्ट माध्यम _____ भाषा होय.
अ) प्रमाणभाषा   ब) समाजभाषा   क) मातृभाषा   ड) बोलीभाषा
- ३) साहित्यातून _____ घेण्याची पात्रता विद्यार्थ्यांमध्ये विकसित करणे हे शिक्षकाचे महत्वाचे काम आहे.
अ) अनुभव   ब) रसास्वाद   क) लेखकाचे मत   ड) नवविचार
- ४) भाषा ही _____ संपत्ती आहे.
अ) निसर्गदत्त   ब) वडिलोपार्जित   क) अर्जित   ड) खाजगी
- ५) अभिरुची हे उद्दिष्ट _____ क्षेत्राशी संबंधीत आहे.
अ) ज्ञान   ब) आकलन   क) क्रियात्मक   ड) भावात्मक
- ६) 'ग' हे अक्षर शिकवताना गणपतीची मूर्ती दाखवून शिकवणे म्हणजे पूढील कोणत्या सूत्राचा वापर करणे होय.
अ) ज्ञाताकडून अज्ञाताकडे   ब) मूर्ताकडून अमूर्ताकडे
क) विशिष्टाकडून सामान्याकडे   ड) पूर्णाकडून भागाकडे

P.T.O.

- ७) नवीन माहिती सांगण्यासाठी _____ पद्धतीचा वापर होतो.
अ) स्पष्टीकरण   ब) व्याख्यान   क) कथन   ड) परिसंवाद
- ८) कायम स्वरूपी करावयाचा संस्कार म्हणजे _____ होय.
अ) स्वानुभव   ब) अध्यापन   क) अनुकरण   ड) स्वयंअध्ययन
- ९) कार्यात्मक व्याकरणात _____ ला जास्त महत्व असते.
अ) उदाहरण   ब) नियम   क) स्मरणशक्ती   ड) उपयुक्तता
- १०) विद्यार्थी पाठाचा सारांश सांगतो हे _____ उद्दिष्टाचे स्पष्टीकरण होय.
अ) ज्ञान   ब) आकलन   क) उपयोजन   ड) कौशल्य
-

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
MARATHI METHODOLOGY
Paper – VI : Methodology of Teaching School Subject

Day and Date : Monday, 21-12-2015

Max. Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

२. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) मातृभाषा मराठीची भाषिक कौशल्ये सांगून वाचनक्षमता वाढवण्यासाठी तुम्ही कोणते प्रयत्न कराल ते सांगा.
- २) मातृभाषेचे अध्यापन प्रभावी व परिणामकारक करण्यासाठी कोणकोणत्या साधनांचा वापर करतात ? श्राव्य साधनांचा वापर तुम्ही केव्हा व कसा कराल ?
३. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) मराठी अध्यापनाच्या विविध पद्धती कोणत्या ते सांगून उद्गामी व अवगामी वापर तुम्ही आपल्या अध्यापनात केव्हा व कश्यारीतीने कराल ते उदाहरणासह लिहा.
- २) गद्य अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये कोणती ते सांगून इयत्ता आठवीच्या पाठ्य पुस्तकातील कोणत्याही एक उपघटकाच्या अध्यापनातून कश्यारीतीने साध्य करता येतील ते लिहा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) नाट्यीकरण तंत्राचा वापर भाषा अध्यापनातील अविभाज्य अंग म्हणून कसा केला जातो स्पष्ट करा.
- २) मराठीचा शालेय इतर विषयाशी असलेला समवाय लिहा.
५. टिपा लिहा : १२
- १) बालकाच्या जीवनातील मातृभाषेचे स्थान स्पष्ट करा.
- २) कथन पद्धतीचे गुणदोष लिहा.
- ३) मराठीच्या अध्यापनात चित्रपट व नाटक या साधनांचे महत्त्व उदाहरणासह लिहा.

SLR-P – 7

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
HINDI METHODOLOGY (हिन्दी अध्यापन पद्धती)
Hindi Content-Cum Methodology (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 21-12-2015
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- सूचना :** १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
२) प्रश्न पहिला अनिवार्य हैं । उसे पहले १५ मिनट में उत्तर पत्रिका के पृष्ठ क्रमांक ३ में लिखिए ।

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

१. नीचे दिए गए विधानों में चार पर्याय दिए गए हैं । उचित पर्याय चुनकर रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए । १०
- १) प्रश्नोत्तर प्रणाली यह _____ प्रणाली इस नाम से भी जानी जाती है ।
अ) व्याकरण अनुवाद प्रणाली   ब) समन्वयात्मक
क) गठन   ड) संभाषण
- २) भारतीय संविधान कि धारा ३५१ के अनुसार _____ में हिंदी भारतीय संघराज्य की राजभाषा बन गई है ।
अ) १९६५   ब) १९७०   क) १९६२   ड) १९७१
- ३) भूमिका पालन प्रतिमान के पुरस्कर्ता _____ है ।
अ) रिचर्ड सायमन   ब) जॉर्ज शेफल   क) जेरोम ब्रुनर   ड) डेव्हिड आसुबेल
- ४) हिंदी भाषा की जननी संस्कृत होने के कारण हिंदी भाषा में _____ शब्द अधिक पाये जाते हैं ।
अ) विदेशी   ब) मातृभाषिक   क) तत्सम   ड) इसके आनपा
- ५) भारत में करीबन _____ बोलियाँ हैं ।
अ) ५६२   ब) ५६०   क) ६२०   ड) ५४४
- ६) डॉ. वेस्ट के अनुसार पढाई की शुरूवात _____ से होनी चाहिए ।
अ) लेखन   ब) संभाषण   क) वाचन   ड) भाषण
- ७) अध्यापक का अभिन्न मित्र _____ को कहा जाता है ।
अ) मानचित्र   ब) टेपरेकॉर्डर   क) श्यामपट   ड) चित्र
- ८) द्वितीय भाषा के रूप में माध्यमिक स्तर पर हिंदी पढाने के लिए सप्ताह में केवल _____ तासिकाएँ उपलब्ध हैं ।
अ) तीन   ब) पाँच   क) चार   ड) छः
- ९) त्रिभाषा सूत्र के अनुसार प्रथम भाषा _____ होती है ।
अ) संपर्कभाषा   ब) राष्ट्रभाषा   क) विदेशीभाषा   ड) प्रादेशिक भाषा
- १०) समपाय के _____ भेद हैं ।
अ) चार   ब) दो   क) तीन   ड) पाँच

P.T.O.

SLR-P – 7

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
HINDI METHODOLOGY (हिन्दी अध्यापन पद्धती)
Hindi Content-Cum Methodology (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 21-12-2015
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

सूचना : सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

२. निम्नलिखित प्रश्नों के जवाब लिखिए (कोई एक)। १०
- १) राष्ट्रभाषा की दृष्टिसे महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक एवं उच्च माध्यमिक स्तर पर पाठ्यचर्या की दृष्टिसे हिंदी का स्थान एवम् महत्त्व स्पष्ट कीजिए ।
- २) हिंदी भाषा के व्यापक उद्देशों को स्पष्ट कीजिए ।
३. निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक का उत्तर संक्षेप में लिखिए । १०
- १) हिंदी भाषा की प्रणालियाँ लिखकर किसी एक प्रणाली को विस्तार से स्पष्ट कीजिए ।
- २) हिंदी अध्यापन में अध्यापन साधनों के नाम लिखकर उनका महत्त्व स्पष्ट कीजिए ।
४. संक्षिप्त में किसी एक का जवाब लिखिए: ८
- १) हिंदी अध्यापक की योग्यता लिखिए ।
- २) हिंदी अध्यापन की प्रयुक्तियाँ लिखिए ।
५. निम्नलिखित प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर लिखिए : १२
- १) हिंदी दिवस समारोह ।
- २) भूमिका पालन प्रतिमान स्वरूप ।
- ३) हिंदी विषय संरचना के लाभ ।
-

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
ENGLISH**

Paper – VI : Methodology of Teaching School Subjects

Day and Date : Monday, 21-12-2015
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions:** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All** questions are **compulsory**.
3) Figure to **right** indicate marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer :

10

- 1) The structure of English language is largely divided in _____ parts.
a) Two   b) Three   c) Four   d) Five
- 2) 'Principle of Gradation' includes _____.
a) frequency and range   b) grouping and sequencing
c) availability and coverage   d) teachability and learnability
- 3) 'Three Language Formula' was suggested by _____.
a) Sargent Education Commission   b) University Commission
c) Indian Education Commission   d) National Policy on Education-1986
- 4) At first inculcation of life skills in school curriculum is recommended by _____.
a) UNICEF   b) WHO   c) UGC   d) NCERT
- 5) "The bilingual child does not so much need to speak his second language (English) but rather to read it" quoted by _____.
a) Thomson and Wyatt   b) Dr.M.P.West
c) Dell Hymes   d) H.A. Carledge
- 6) The Sociolinguist _____ propagates Communicative Approach.
a) Dr. M.P.West   b) A.K.Paliwal   c) Dell Hymes   d) S.T. Coileridge

- 7) Choose correct series of steps for conducting 'Brain Storming' activity.
- a) Expressions-Inclusion or Exclusion of points-Discussion-Preparation-Evaluation
  - b) Preparation-Expressions- Inclusion or Exclusion of points-Discussion-Evaluation
  - c) Preparation-Discussion-Expressions-Inclusion or Exclusion of points-Evaluation
  - d) Preparation-Expressions-Discussion-Inclusion or Exclusion of points-Evaluation
- 8) 'Role Playing Model' is proposed by _____.
- a) David Asubel
  - b) Jean Piaget
  - c) Hilda Taba
  - d) Fanny Shefel
- 9) The combination of the best points from different methods and approaches is known as
- a) Eclectic Approach
  - b) Eclectic Method
  - c) Elected Device
  - d) Elimination Method
- 10) 'Concept Attainment Model' is belongs to _____ school of Models of Teaching.
- a) Information Processing Models
  - b) Personal Development Models
  - c) Social Interaction Models
  - d) Behaviour Modification Models
-

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
ENGLISH
Paper – VI : Methodology of Teaching School Subjects**

Day and Date : Monday, 21-12-2015

Max. Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figure to right indicate marks.**

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain the nature and techniques of Communicative Approach for teaching English Language.
  - 2) Explain the principles of language study.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain the methods and techniques used for teaching 'Listening and Speaking'.
  - 2) Enlist and explain the 'Core Elements' to be inculcated through English Language Teaching.
4. Answer the following question in brief : **8**
- 1) Write the place of 'English' in present school curriculum.
  - 2) Give the importance of audio-visual aids in English teaching-learning process.
5. Answer the following question in brief : **12**
- 1) Write a note on language games.
  - 2) Explain the different sources of learning experiences.
  - 3) What is the use of language laboratory in teaching learning process ?
-

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
URDU METHODOLOGY (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 21-12-2015

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- 10 .1 مندرجہ ذیل کے صحیح متبادل جوابات چُن کر لکھئے :
- (1) اُردو میں نظم و نثر کا آغاز _____ سے ہوا۔
(a) دکن (b) دہلی (c) کلکتہ (d) لہران
- (2) پہلے مثال اور بعد میں ضابطہ یا اصول جس میں پیش کیا جاتا ہے اسے _____ طریقہ کہتے ہیں۔
(a) استقرانی طریقہ (b) استخراجی طریقہ (c) تشریحی طریقہ (d) بیانیہ طریقہ
- (3) ”عود ہندی“ _____ کے خطوط کا مجموعہ ہے۔
(a) حال (b) غالب (c) مالک رام (d) اقبال
- (4) دو جزر اسلام _____ کی فرمائش پر لکھی گئی ہے۔
(a) غالب (b) حال (c) سر سید احمد خاں (d) مومن
- (5) کوئی لفظ حقیقی معنی کے بجائے مجازی معنی میں استعمال ہوتا ہے تو اُسے _____ کہتے ہیں۔
(a) مبالغہ (b) تشبیہ (c) تجنیس تام (d) استعارہ

- (6) سلف کی جمع _____ ہے۔
 (a) سلفین (b) سلوف (c) اسلاف (d) سالفین
- (7) کہاوت مکمل بنائیے۔ جسکی لاٹھی _____
 (a) اس کی پٹی (b) اس کا کھیت (c) اس کی بھینس (d) اس کی گائے
- (8) تدریس کے دوران باغی کا ماڈل بتانا یہ _____ طریقہ ہے۔
 (a) براہ راست تجربہ (b) بالمراسل تجربہ
 (c) تعلیمی تجربات (d) ان میں سے سب
- (9) حالی نے مناجاتِ بیوہ _____ شکل میں لکھی ہے۔
 (a) کہانی (b) ڈرامے (c) نثر (d) نظم
- (10) غزل اردو شاعری کی آبرو ہے یہ قول _____ کا ہے۔
 (a) رشید احمد صدیقی (b) کلیم الدین احمد (c) سر سید (d) حالی

2. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفصل دیجئے (کوئی ایک) : 10

- (1) اُردو زبان کی ساخت مفصل طور پر بیان کیجئے۔
 (2) اسکولی نصاب میں اُردو مضمون کا مقام و اہمیت بیان کیجئے۔

3. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفصل میں دیجئے (کوئی ایک) : 10

- (1) کلاس روم کی تدریسی مقاصد اور وضاحت لکھئے۔
 (2) اُردو تدریس کے نمونے (Models) کون کون سے ہیں؟ کسی ایک کا استعمال اُردو تدریس میں کس طرح سے کریں گے؟

- 8 .4 مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصراً دیجئے :
- (1) اُردو تدریس کے گُر کون کون سے ہیں؟ لکھئے۔
  - (2) وسائلِ تعلیم کا استعمال اُردو تدریس کے دوران کس طرح سے کریں گے مثالوں کے ساتھ وضاحت کیجئے۔

- 12 .5 مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصراً دیجئے :
- (1) براہِ راست تجربے کی اہمیت لکھئے۔
  - (2) حوالہ جاتی کتب کا استعمال کس طرح سے کریں گے؟
  - (3) سر سید احمد خاں کی ادبی خدمات بیان کیجئے۔
-

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
MATHEMATICS METHODOLOGY (Paper – VI)
Methodology of Teaching School Subjects**

Day and Date : Monday, 21-12-2015
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) Place of mathematics in Secondary Education is _____ subject.
a) as a compulsory   b) as a optional   c) as a elective   d) none
- 2) 'Sidhant Shiromani' was written by
a) Brahmagupt   b) Bhaskaracharya   c) Ramanujan   d) Paythagorus
- 3) From example to general rule this principle is used in _____ method of teaching mathematics.
a) Inductive   b) Deductive   c) Project   d) Experiment
- 4) Important technique to develop verbal confidence is
a) Assignment   b) Home work   c) Oral work   d) Supervised study
- 5) Student shows correct part of Geometrical diagram is called
a) Knowledge   b) Understanding   c) Application   d) Learning outcome
- 6) Graph is a _____ aid.
a) Projected   b) Non projected   c) Thick   d) None
- 7) Teacher can arrange various activities of mathematics with the help of
a) Student   b) Teachers   c) Mathematics club   d) Exhibition
- 8) To find out solution to problem by self learning this objective is achieved in _____ method.
a) Heauristic   b) Inductive   c) Deductive   d) Project
- 9) To express features of content is the first step of _____ model.
a) Inductive-Deductive   b) Advanced organiser
c) Concept attainment   d) None
- 10) L.C.D. is example of _____ aids.
a) Projected   b) Non projected
c) Instructional material   d) None

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा.

१०

- १) माध्यमिक शिक्षणात गणित विषयाचे स्थान _____ विषय म्हणून आहे.
अ) सक्तीचा   ब) ऐच्छिक   क) वैकल्पिक   ड) यापैकी नाही
- २) 'सिद्धांत शिरोमणी' हा ग्रंथ _____ ने लिहिला.
अ) ब्रह्मगुप्त   ब) भास्कराचार्य   क) रामानुजन   ड) पायथागोरस
- ३) उदाहरणाकडून सामान्य नियमाकडे हे तत्व _____ गणित अध्यापन पद्धतीत वापरले जाते.
अ) उद्गामी   ब) अवगामी   क) प्रकल्प   ड) प्रायोगिक
- ४) शाब्दिक आत्मविश्वास वाढविण्यासाठी _____ तंत्र महत्वाचे आहे.
अ) तपासणी   ब) गृहपाठ   क) तोंडीकाम   ड) पर्यवेक्षित अभ्यास
- ५) भूमिती आकृतीतील भाग विद्यार्थी अचूकपणे दर्शवितो याला _____ असे म्हणतात.
अ) ज्ञान   ब) आकलन   क) उपयोजन   ड) अध्ययन निष्पत्ती
- ६) आलेख हे _____ साधन आहे.
अ) प्रक्षेपित   ब) अप्रक्षेपित   क) जाड   ड) यापैकी नाही
- ७) शिक्षक गणिताचे विविध उपक्रम _____ च्या साहाय्याने आयोजित करू शकतो.
अ) विद्यार्थी   ब) शिक्षक   क) गणित मंडळ   ड) प्रदर्शन
- ८) स्वयं अध्ययनाने समस्येवर उकल शोधणे हे उद्दिष्ट _____ पद्धतीत साध्य केले जाते.
अ) स्वयंशोधन   ब) उद्गामी   क) अवगामी   ड) प्रकल्प
- ९) आशयाचे वैशिष्ट्ये सादर करणे ही _____ प्रतिमानाची पहिली पायरी आहे.
अ) उद्गामी-अवगामी   ब) अग्रत संघटक   क) संकल्पना प्रतिमान   ड) यापैकी नाही
- १०) एल.सी.डी. हे _____ साधनाचे उदाहरण आहे.
अ) प्रक्षेपित   ब) अप्रक्षेपित   क) अनुदेशन साहित्य   ड) यापैकी नाही

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
MATHEMATICS METHODOLOGY (Paper – VI)
Methodology of Teaching School Subjects**

Day and Date : Monday, 21-12-2015

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instruction : Figures to the **right** indicate **full** marks.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is correlation ? Explain correlation of mathematics with science, geography and drawing subject.
- OR
- 2) What are the objectives of teaching mathematics as prescribed in National Curriculum Frame Work, 2010 ?
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain Heuristic method of teaching mathematics with merits and demerits.
- 2) What is model of teaching ? Write steps of inductive thinking process model with illustration.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Classify learning experiences. Write relation between learning experience and learning out come.
- 2) Write contribution of Ramanujam for mathematics.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain known to unknown maxims of teaching.
- 2) How do you use OHP in teaching mathematics ?
- 3) Write short note on Mathematics Club.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- i) सहसंबंध म्हणजे काय ? गणित विषयाचा भूगोल, विज्ञान आणि चित्रकला विषयाशी सहसंबंध स्पष्ट करा.
- किंवा**
- ii) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा, २०१० नुसार गणित अध्यापनाची विविध उद्दिष्टे कोणती ?
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- 1) गणित अध्यापनाची स्वयंशोधन पद्धत गुणदोषासहित स्पष्ट करा.
- किंवा**
- 2) अध्यापन प्रतिमान म्हणजे काय ? उद्गमन विचार प्रक्रिया प्रतिमानाच्या पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- 1) अध्ययन अनुभवाचे वर्गीकरण करा अध्ययन अनुभव व अध्ययन निष्पत्ती यातील संबंध लिहा.
- 2) रामानुजन यांचे गणितासाठी योगदान लिहा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- 1) 'ज्ञाताकडून अज्ञाताकडे' या अध्यापनाच्या सूत्राचे स्पष्टीकरण लिहा.
- 2) गणित अध्यापनात उर्ध्वशिर्ष प्रक्षेपकाचा उपयोग कसा कराल ?
- 3) गणित मंडळावर थोडक्यात टिप लिहा.

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
HISTORY METHODOLOGY (Paper – VII)**

Day and Date : Tuesday, 22-12-2015
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All** questions are **compulsory**.
3) Figures to the **right** indicate **marks**.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Multiple choice question :

10

- 1) Specifications of objective means
  - a) Teacher activity
  - b) Student activity
  - c) Teaching outcome
  - d) Learning outcome
- 2) _____ is a example of ultimate objective.
  - a) Attitude
  - b) Application
  - c) Skill
  - d) Understanding
- 3) "History is the Lamp of experience" is stated by
  - a) Burk Hardt
  - b) Carlyle
  - c) Rabindranath Tagore
  - d) Happold
- 4) "History is not a subject at all but a house in which all subjects Dwell" is stated by _____
  - a) Herodotus
  - b) John Seeley
  - c) Trivelion
  - d) Karl Marx
- 5) Role playing model is based on _____ learning theory.
  - a) Fanny Shaffel, George Shaffel
  - b) Jerome Bruner, Jacklin Goodnow and Devid Assubel
  - c) Suchman
  - d) Devid Assubel
- 6) Use of historical objects, documents, pictures are expected to use in _____ method of history teaching.
  - a) Problem solving
  - b) Lecture
  - c) Project
  - d) Source
- 7) Planned, organized and demonstrated study of student is called as
  - a) Individual study
  - b) Team teaching
  - c) Concept map
  - d) Supervised study
- 8) What is the importance of the laboratory in Science subject, like that in history subject _____ is important.
  - a) History club
  - b) History room
  - c) Exhibition
  - d) Role Playing
- 9) The information about methods, learning experience and teaching aids to achieve the content objectives is given in
  - a) Text book
  - b) Magazines
  - c) Teacher's hand book
  - d) Work book
- 10) When teaching experience is given by using different tools it is called
  - a) Direct experience
  - b) Indirect experience
  - c) Verbal experience
  - d) Above all

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) उद्दिष्टांची स्पष्टीकरणे म्हणजे _____ होय.
 अ) शिक्षक कृती   ब) विद्यार्थी कृती   क) अध्यापन निष्पती   ड) अध्ययन निष्पती
- २) _____ हे दूरगामी उद्दिष्टांचे उदाहरण होय.
 अ) अभिवृत्ती   ब) उपयोजन   क) कौशल्य   ड) आकलन
- ३) “इतिहास हा अनुभवांचा नंदादीप आहे” असे _____ यांनी म्हटले आहे.
 अ) बर्क हार्ट   ब) कार्लार्ईल   क) रविंद्रनाथ टागोर   ड) हेप्पोल्ड
- ४) “इतिहास विषय नसून सर्व विषयांचे राहण्याचे निवासस्थान आहे.” असे _____ यांनी म्हटले आहे.
 अ) हेरॉडॉट्स   ब) जॉन सीली   क) ट्रिव्हेलियन   ड) कार्ल मार्क्स
- ५) भूमिका पालन प्रतिमान हे _____ यांच्या अध्ययन उपपत्तीवर आधारलेले आहे.
 अ) फॅनी शॅफेल, जॉर्ज शॅफेल
 ब) जेरोम ब्रुनर, जॅकलिन गुडनाऊ, डेव्हिड आसुबेल
 क) सचमन
 ड) डेव्हिड आसुबेल
- ६) इतिहासाचे अध्यापन करताना इतिहासकालीन वस्तू, दस्ताऐवज, चित्रे यांचा वापर इतिहासाच्या _____ पद्धतीमध्ये अभिप्रेत असतो.
 अ) समस्या निराकरण   ब) व्याख्यान   क) प्रकल्प   ड) आधार
- ७) ‘सुनियोजित, सुसंघटित आणि दिग्दर्शित केला गेलेला विद्यार्थ्यांचा अभ्यास म्हणजे _____ अभ्यास होय.
 अ) वैयक्तिक अभ्यास   ब) सांघिक अध्यापन
 क) संकल्पना आरेखन   ड) पर्यवेक्षित अभ्यास
- ८) विज्ञान शिक्षणात प्रयोगशाळेचे जे महत्त्व असते तेच इतिहास विषयात _____ चे असते.
 अ) इतिहास मंडळ   ब) इतिहास कक्ष   क) प्रदर्शन   ड) भूमिका पालन
- ९) आशयाची उद्दिष्टे साध्य व्हावीत, त्यासाठी कोणत्या पद्धती, अध्ययन अनुभूती व साधने वापरावीत ह्या संबंधीची माहिती _____ मध्ये दिलेली असते.
 अ) पाठ्यपुस्तक   ब) मासिक
 क) शिक्षक हस्तपुस्तिका   ड) कृतीपुस्तिका
- १०) जेव्हा विविध साधनांच्या द्वारे अध्यापन अनुभव दिला जातो त्यास _____ असे म्हणतात.
 अ) प्रत्यक्ष अनुभव   ब) अप्रत्यक्ष अनुभव
 क) शाब्दिक अनुभव   ड) वरील सर्व

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
HISTORY METHODOLOGY (Paper – VII)**

Day and Date : Tuesday, 22-12-2015

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate marks.**

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What are the objectives of teaching of history at Secondary Level ? As a teacher how will you fulfill these objectives ?
  - 2) What is meant by team teaching ? Explain the importance of team teaching in history teaching.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) State the need of history club at Secondary Level. Which programme will you organize in your school through history club ? Explain with examples.
  - 2) What is meant by correlation ? How will you co-relate history with Language and Geography ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) State the importance of Advance organizer model in teaching of history.
  - 2) Explain the need of history room.
5. Answer the following question in brief : **12**
- 1) What different source will use to teach Harappa culture of Std. IX ?
  - 2) How will you use hand book in history teaching ?
  - 3) State the characteristics of Project Method.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) माध्यमिक स्तरावरील इतिहास अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये कोणती ? एक शिक्षक या नात्याने तुम्ही ही उद्दिष्ट्ये कशी साध्य कराल ?
- २) सांघिक अध्यापन म्हणजे काय ? इतिहास अध्यापनात सांघिक अध्यापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) माध्यमिक स्तरावर इतिहास मंडळाची आवश्यकता सांगा. शाळेत इतिहास मंडळामार्फत कोणते उपक्रम राबवाल ? ते उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- २) समन्वय म्हणजे काय ? तुम्ही इतिहासाचा भाषा व भूगोलाशी समन्वय कसा साधाल ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) अग्रत संघटक प्रतिमानाचे इतिहास अध्यापनातील महत्त्व स्पष्ट करा.
- २) इतिहास खोलीची गरज स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) इयत्ता ९वीचा हडप्पा संस्कृती हा घटक शिकविताना कोणते आधार वापराल ?
- २) इतिहास अध्यापनात हस्तपुस्तिकेचा वापर कसा कराल ?
- ३) प्रकल्प पद्धतीची वैशिष्ट्ये सांगा.

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
GEOGRAPHY METHODOLOGY (Paper – VII)
Methodology of Teaching School Subjects-Geog. Methodology**

Day and Date : Tuesday, 22-12-2015
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All** questions are **compulsory**.
3) **Right** side figure shows the marks of question.
4) Read the questions **carefully** and write the answer.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer :

10

- 1) In Grammer of Geography _____ type of Geography is classified by European Geo-grapher.
  - a) Natural Geography
  - b) Regional Geography
  - c) Economic Geography
  - d) Historical Geography
- 2) Selection of Teaching methods are always depends upon
  - I. Nature of context
  - II. Level of the students
  - III. Knowledge of the teacher
  - IV. Educational aids
 Choose the correct answer from the given codes
Codes :
  - a) I and III
  - b) I and II
  - c) I and IV
  - d) III and IV
- 3) Arrange the following teaching process in correct order.
  - i. Relate the present knowledge with previous knowledge
  - ii. Evaluation
  - iii. Formulating instructional objectives
  - iv. Presentation of instructional material
  - a) (i), (ii), (iii), (iv)
  - b) (ii), (i), (iii), (iv)
  - c) (iv), (iii), (i), (ii)
  - d) (iii), (i), (iv), (ii)
- 4) From 'Particular to General' this maxim of teaching we use in _____ teaching method.
  - a) Inductive method
  - b) Observation method
  - c) Deductive method
  - d) Regional method
- 5) The following _____ objectives includes in cognitive domain.
  - a) Knowledge, skill, understanding
  - b) Understanding, application, interest
  - c) Application, understanding, knowledge
  - d) Knowledge, understanding, application, skill
- 6) The following _____ is not a direct learning experience.
  - a) Field visit
  - b) Excursion
  - c) Internet
  - d) Visit to Museum
- 7) Arrange the steps of project teaching method in correct order.
  - i. Planning of project
  - ii. Implementation of project
  - iii. Selection of problem
  - iv. Evaluation of project
  - a) (i), (ii), (iii), (iv)
  - b) (ii), (i), (iii), (iv)
  - c) (iii), (i), (ii), (iv)
  - d) (iv), (i), (iii), (ii)
- 8) 'Meaningful verbal learning' this is a purpose of _____ models of teaching.
  - a) Advance organizer model
  - b) Concept attainment model
  - c) Role play model
  - d) Scientific inquiry model
- 9) The following _____ is not a maxim of teaching Geography.
  - a) from known to unknown
  - b) from abstract to concrete
  - c) from simple to complex
  - d) from whole to part

- 10) The following _____ is a major role of a teacher.
- Provide the students up-to-date knowledge
  - Provide the students accurate knowledge
  - Assist the students to acquire and reorganise knowledge
  - Assist the students to remember given knowledge for a long time

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) प्रश्न क्र. १ आवश्यक आहे. प्रश्न क्र. १ पहिल्या पंधरा मिनिटांमध्ये जमा करून घेण्यात येईल.
 २) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 ३) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
 ४) प्रश्न काळजीपूर्वक वाचा आणि उत्तर लिहा.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) भूगोलाच्या व्याकरणामध्ये _____ प्रकारचे वर्गीकरण युरोपियन भूगोलकारांनी केलेले आहे.
 अ) स्वाभाविक भूगोल ब) प्रादेशिक भूगोल क) आर्थिक भूगोल ड) ऐतिहासिक भूगोल
- २) अध्यापन पद्धतीची निवड ही नेहमी _____ वर अवलंबून असते.
 I. आशयाचे स्वरूप II. विद्यार्थी स्तर
 III. शिक्षकाचे ज्ञान IV. शैक्षणिक साधने
 दिलेल्या पर्यायामधून योग्य पर्यायांची निवड करा.
 पर्याय :
 अ) I आणि III ब) I आणि II क) I आणि IV ड) III आणि IV
- ३) खालील पर्यायामधून अध्यापन प्रक्रियेचा योग्य क्रम लावा.
 I. पूर्वज्ञानाशी वर्तमान ज्ञान जोडणे II. मूल्यमापन
 III. वर्गाध्यापनाची उद्दिष्टे निश्चित करणे IV. अनुदेशन साधनाचे प्रस्तुतीकरण
 अ) (i), (ii), (iii), (iv) ब) (ii), (i), (iii), (iv) क) (iv), (iii), (i), (ii) ड) (iii), (i), (iv), (ii)
- ४) खालीलपैकी _____ अध्यापन पद्धतीमध्ये 'विशिष्टाकडून-सामान्याकडे' या अध्यापन सूत्राचा आपण वापर करतो.
 अ) उद्गामी पद्धती ब) निरीक्षण पद्धती क) अवगामी पद्धती ड) प्रादेशिक पद्धती
- ५) खालीलपैकी _____ उद्दिष्टांचा समावेश बोधात्मक क्षेत्रामध्ये होतो.
 अ) ज्ञान, कौशल्य, आकलन ब) आकलन, उपयोजन, अभिरुची
 क) उपयोजन, आकलन, ज्ञान ड) ज्ञान, आकलन, उपयोजन, कौशल्य
- ६) खालीलपैकी _____ प्रत्यक्ष अध्ययन अनुभव नाही.
 अ) क्षेत्रभेट ब) सहल क) इंटरनेट ड) वस्तुसंग्रहालयास भेट
- ७) प्रकल्प अध्यापन पद्धतीच्या पायऱ्यांचा योग्य क्रम लावा.
 i. प्रकल्पाचे नियोजन ii. प्रकल्पाची कार्यवाही iii. समस्येची निवड iv. प्रकल्पाचे मूल्यमापन
 अ) (i), (ii), (iii), (iv) ब) (ii), (i), (iii), (iv) क) (iii), (i), (ii), (iv) ड) (iv), (i), (iii), (ii)
- ८) 'अर्थपूर्ण शाब्दिक अध्ययन' हा हेतू _____ अध्यापन प्रतिमानाचा आहे.
 अ) अग्रत संघटक प्रतिमान ब) संकल्पना प्राप्ती प्रतिमान
 क) भूमिका पालन प्रतिमान ड) वैज्ञानिक पृच्छा प्रतिमान
- ९) खालीलपैकी _____ हे भूगोल अध्यापनाचे सूत्र नाही.
 अ) ज्ञाताकडून-अज्ञाताकडे ब) अमूर्ताकडून-मूर्ताकडे
 क) सोप्याकडून -कठिणाकडे ड) पूर्णाकडून-अंशाकडे
- १०) खालीलपैकी _____ ही शिक्षकाची प्रमुख भूमिका आहे.
 अ) विद्यार्थ्यांना अदृश्यावत ज्ञान पुरविणे
 ब) विद्यार्थ्यांना अचूक ज्ञान पुरविणे
 क) विद्यार्थ्यांना ज्ञानप्राप्ती व ज्ञानाची पुनर्रचना यास सहाय्य करणे
 ड) विद्यार्थ्यांना दिलेले ज्ञान दीर्घकाळ स्मरणात ठेवण्यास सहाय्य देणे.

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
GEOGRAPHY METHODOLOGY (Paper – VII)
Methodology of Teaching School Subjects-Geog. Methodology**

Day and Date : Tuesday, 22-12-2015

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side figure shows the marks of question.**
3 **Read the questions carefully and write the answer.**

2. Answer the following question (**any one**). **10**
- 1) As a Geography teacher how will you create interest in Geography among your students ?
  - 2) State the importance of learning experiences. How will you use direct-indirect learning experiences in teaching of Geography ?
3. Answer the following question (**any one**). **10**
- 1) What are the methods of teaching Geography ? Explain project method in detail.
  - 2) What is correlation ? State the correlation of Geography subject with mathematics and science with example.
4. Answer the following questions in brief. **8**
- 1) State the aims of teaching of Geography at secondary level.
  - 2) How will you develop scientific value through teaching Geography ?
5. Answer the following questions in brief. **12**
- 1) How will you use question-answer device in your teaching ?
  - 2) Why use of maxims are essential in teaching Geography ?
  - 3) State the need of Geography Room.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 २) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
 ३) प्रश्न काळजीपूर्वक वाचा आणि उत्तर लिहा.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक). १०
- १) भूगोल शिक्षक म्हणून तुम्ही तुमच्या विद्यार्थ्यांमध्ये भूगोल विषयाची अभिरुची कशी निर्माण कराल ?
 २) अध्ययन अनुभवांचे महत्व सांगा. भूगोलाच्या अध्यापनामध्ये तुम्ही प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष अध्ययन अनुभवांचा वापर कसा कराल ?
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक). १०
- १) भूगोल अध्यापनाच्या विविध पद्धती कोणत्या ? प्रकल्प पद्धतीचे सविस्तर वर्णन करा.
 २) समवाय म्हणजे काय ? भूगोल विषयाचा गणित आणि विज्ञानाबरोबर असणारा समवाय उदाहरणाद्वारे स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. ८
- १) माध्यमिक स्तरावरील भूगोल अध्यापनाची ध्येय सांगा.
 २) भूगोल अध्यापनाद्वारे तुम्ही वैज्ञानिक मूल्ये कशी विकसित कराल ?
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १२
- १) तुम्ही तुमच्या अध्यापनामध्ये प्रश्नोत्तर प्रयुक्तीचा कसा वापर कराल ?
 २) भूगोल अध्यापनामध्ये अध्यापन सूत्रांचा वापर का आवश्यक आहे ?
 ३) भूगोल खोलीची गरज सांगा.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
GENERAL SCIENCE METHODOLOGY
Methodology of Teaching School Subjects (Paper – VII)

Day and Date : Tuesday, 22-12-2015
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3. Q. No. 1 should be collected within first fifteen minutes.
2) **All questions are compulsory.**
3) Figures to **right** indicate **full marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternatives : **10**
- 1) Researches of Newton are related to _____
a) Atom   b) Missiles   c) Light   d) Radioactivity
  - 2) The first step of problem solving method is _____
a) Identifying problem   b) Formulating hypothesis
c) Testing hypothesis   d) None of above
  - 3) The father of models of teaching is _____
a) David Asubel   b) R. H. Whitehouse
c) Jerom Bruner   d) Bruce Joyce and Marsha Will
  - 4) "The student reads science literature". This specification related to _____ objective.
a) Knowledge   b) Understanding   c) Application   d) Interest
  - 5) The _____ method of teaching based on the principle learning by doing.
a) Project   b) Experimental   c) Problem solving   d) All above
  - 6) Learning experiences must be related to _____
a) Syllabus   b) Unit   c) Objectives   d) Curriculum
  - 7) Presentation of subject matter with the help of diagrams and written matter is called as _____
a) Chart   b) Picture   c) Graph   d) Model
  - 8) The software of epidioscope is _____
a) Transparency   b) Non transparent materials
c) Pictures   d) a) and b)

- 9) The support system for science teaching is _____
 a) Aquarium   b) Field trips   c) Nature club   d) All above
- 10) The 'Specific to general' principle used in _____ method of teaching science.
 a) Inductive   b) Deductive   c) Synthesis   d) Analytic

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) न्यूटन यांचे संशोधन _____ शी संबंधित आहे.
 अ) अणु   ब) क्षेपणास्ये   क) प्रकाश   ड) किरणोत्सारिता
- २) समस्या निराकरण पद्धतीची पहिली पायरी _____ ही आहे.
 अ) समस्या ओळख   ब) गृहितक मांडणी
 क) गृहितक तपासणी   ड) यापैकी नाही
- ३) अध्यापनाची प्रतिमाने याचे जनक _____ हे आहेत.
 अ) डेव्हीड आसुबेल   ब) आर. एच. व्हाईटहाऊस
 क) जेरॉम ब्रुनर   ड) ब्रुस जॉयस आणि मार्शा वील
- ४) “विद्यार्थी शास्त्रीय वाङ्मय वाचतो”. हे _____ या उद्दिष्टाचे स्पष्टीकरण आहे.
 अ) ज्ञान   ब) आकलन   क) उपयोजन   ड) अभिरुची
- ५) 'कृतीतून शिक्षण' या तत्वावर आधारित _____ ही शास्त्र अध्यापनाची पद्धती आहे.
 अ) प्रकल्प   ब) प्रायोगिक   क) समस्या निराकरण   ड) वरील सर्व
- ६) अध्ययन अनुभव हे _____ शी संबंधित असावेत.
 अ) पाठ्यक्रम   ब) घटक   क) उद्दिष्टे   ड) अभ्यासक्रम
- ७) आकृती आणि माहितीच्या आधारे विषयभागाचे केलेले सादरीकरण म्हणजे _____ होय.
 अ) तक्ता   ब) चित्र   क) आलेख   ड) नमुना
- ८) एपिडायोस्कोप या उपकरणाचे प्रेरक साहित्य _____ हे आहे.
 अ) पारदर्शिका   ब) अपारदर्शक वस्तु
 क) चित्रे   ड) अ) आणि ब)
- ९) शास्त्र अध्यापनाची आधार प्रणाली _____ ही आहे.
 अ) पाणघर   ब) क्षेत्रभेटी   क) निसर्ग मंडळ   ड) वरील सर्व
- १०) 'विशिष्टाकडून सामान्याकडे' या तत्वाचा उपयोग _____ या शास्त्र अध्यापन पद्धतीत केला जातो.
 अ) उदगामी   ब) अवगामी   क) संयोजन   ड) पृथःकरण

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2015
GENERAL SCIENCE METHODOLOGY
Methodology of Teaching School Subjects (Paper – VII)

Day and Date : Tuesday, 22-12-2015

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to right indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What are nature and characteristics of science ? Explain impact of science on modern communities.
  - 2) What is correlation ? Explain correlation of science within subject and with geography and mathematics.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What are the methods of teaching science ? Explain in detail experimental method of teaching science.
  - 2) What is scientific attitude ? Explain the role of science teacher in development of scientific attitude among students.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Classify the learning experiences.
  - 2) Draw layout of science laboratory.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Write a note on science club.
  - 2) Write objectives of teaching science at secondary level.
  - 3) How will you use models in science teaching ?

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) शास्त्राचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये कोणती ? आधुनिक समाजावर शास्त्राचा पडलेला प्रभाव स्पष्ट करा.
  - २) समवाय म्हणजे काय ? शास्त्राचा शाखांतर्गत आणि भूगोल व गणिताशी असणारा समवाय स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) शास्त्राच्या अध्यापनाच्या विविध पद्धती कोणत्या ? शास्त्र अध्यापनाची प्रायोगिक पद्धती सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
  - २) वैज्ञानिक दृष्टिकोन म्हणजे काय ? विद्यार्थ्यांमध्ये वैज्ञानिक दृष्टिकोन विकसनातील शास्त्र शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) अध्ययन अनुभवांचे वर्गीकरण करा.
  - २) शास्त्र प्रयोगशाळेचा आराखडा काढा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) विज्ञान मंडळ यावर टिपा लिहा.
  - २) माध्यमिक स्तरावर शास्त्र अध्यापनाची उद्दिष्टे लिहा.
  - ३) शास्त्र अध्यापनात प्रतिकृतींचा वापर तुम्ही कसा कराल ?
-

- 9) Fundamental Education's idea for all nations is firstly stated by _____
 a) UNESCO   b) NCERT   c) SCERT   d) None of above
- 10) For proper behaviour of a teacher in the class, he should have _____
 a) Discipline   b) Code of conduct
 c) Courage   d) Certainty

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागी लिहा :

१०

- १) 'मी' पणा व 'ममत्व' हे आपण अखिल भारतीयत्वात विलिन करून टाकू या हा विचार _____ चा आहे.
 a) महात्मा गांधी   b) इंदिरा गांधीजी   c) वरील 'a' व 'b'   d) वरीलपैकी नाही
- २) जेव्हा लोकनीतीच्या अंमलबजावणीसाठी एखादी विशिष्ट संघटना निर्माण होते, तेव्हा त्या लोकनीतीला _____ असे म्हणतात.
 a) कायदे   b) रूढी   c) लोकाचार   d) वरीलपैकी नाही
- ३) 'मनुष्य क्रियाशील आहे. त्यामुळे समाज स्थिर राहू शकत नाही'. असे विधान _____ यांनी केले.
 a) किम्बॉल   b) मूर   c) गिलिन   d) वरीलपैकी नाही
- ४) खालीलपैकी एका संस्थेचे कार्य लैंगिक तृप्ती व प्रजोत्पादन आहे.
 a) शाळा   b) कुटुंब   c) राज्य   d) वरीलपैकी नाही
- ५) नवसामाजिक पद्धतीचा विकास हे _____ चे कार्य आहे.
 a) शैक्षणिक समाजशास्त्र   b) शैक्षणिक मानसशास्त्र
 c) शैक्षणिक तत्त्वज्ञान   d) वरीलपैकी नाही
- ६) २ ऑक्टोबर, १९७८ साली राष्ट्रीय प्रौढ शिक्षण कार्यक्रम तयार केला गेला. त्यामध्ये प्रोढ शिक्षणाचे वय _____ असे नमूद केले.
 a) १५ ते ३५   b) १६ ते ३६   c) १४ ते ३४   d) वरीलपैकी नाही
- ७) _____ पासून सुरु होणारे दशक हे मानवी हक्क शिक्षणाचे दशक म्हणून मानले जाते.
 a) १ जाने. १९९५   b) १ फेब्रु. १९९५   c) १ ऑगस्ट १९९५   d) १ सप्टे. १९९५
- ८) जागतिकीकरणाची सुरुवात _____ अपूर्व घटकांनी झाली.
 a) शैक्षणिक   b) व्यापार   c) सांस्कृतिक   d) कृषी
- ९) 'शिक्षणाची मूलभूत कल्पना' सर्व राष्ट्रांसाठी प्रथम _____ यांनी मांडली.
 a) युनेस्को   b) एन. सी.ई. आर. टी.
 c) एस. सी. ई. आर. टी.   d) वरीलपैकी नाही
- १०) शिक्षकांनी वर्गात कसे वागावे. हे ठरविण्यासाठी त्याला वर्तणुकीची _____ असली पाहिजे.
 a) शिस्त   b) आचारसंहिता   c) धीरता   d) निश्चितता

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
EDUCATION IN EMERGING INDIAN SOCIETY (Paper – I)
Sociological Foundation of Education**

Day and Date : Tuesday, 15-12-2015

Max. Marks : 50

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Instructions: 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures on right side show marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is social change ? Which factors are useful for social change ? How is education an instrument of social change ?
  - 2) What is national integration ? What is international understanding ? What is the role of the teacher for developing national integration ?
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What are the salient features of emerging Indian society ? What is the difference between democratic and socialistic pattern of society ?
  - 2) What is family ? What is peer group ? What are the functions of family ?
4. Answer the following question in brief : **8**
- 1) What is the importance of globalisation in education ?
  - 2) What is the difference between liberalization and privatization ?
5. Answer the following question in brief : **12**
- 1) What is the use of Human Rights in education ?
  - 2) What is a new social order ?
  - 3) What points do you consider for equality of castes and tribes ?

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) सामाजिक परिवर्तन म्हणजे काय ? सामाजिक परिवर्तनासाठी उपयुक्त घटक कोणते ? सामाजिक परिवर्तनासाठी शिक्षण एक साधन कसे आहे ?
  - २) राष्ट्रीय एकात्मा म्हणजे काय ? आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य म्हणजे काय ? राष्ट्रीय एकात्मता विकसित करण्यात शिक्षकाची भूमिका कोणती ?
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) उदयोन्मुख भारतीय समाजाची ठळक वैशिष्ट्ये कोणती ? लोकशाहीवादी व समाजवादी रचनेतील फरक कोणता ?
  - २) कुटुंब म्हणजे काय ? समवयस्क गट म्हणजे काय ? कुटुंबाची कार्ये कोणती ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) जागतिकीकरणाचे शिक्षणातील महत्त्व कोणते ?
  - २) उदारीकरण व खाजगीकरणातील फरक कोणता आहे ?
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) मानवी हक्काची शिक्षणातील उपयुक्तता कोणती ?
  - २) 'नवीन सामाजिक' व्यवस्था म्हणजे काय ?
  - ३) जाती व जमातींच्या समानतेसाठी तुम्ही कोणते मुद्दे मान्य कराल ?
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
DEVELOPMENT OF LEARNER AND TEACHING LEARNING PROCESS
(Paper – II)
Psychology of Teaching and Learning

Day and Date : Wednesday, 16-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**
3) Figures on right side indicate **full marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer :

10

- 1) Bandura's social learning theory is based on
A) Experience   B) Imitation   C) Maturity   D) Sanskar
- 2) The following is not the barrier of thinking process
A) Observational fault   B) Wishful thinking
C) Prejudiced opinions   D) Perceptual fault
- 3) For classroom dynamics _____ tool is most useful in grouping.
A) Introspection   B) Observation
C) Cumulative record card   D) Sociometric
- 4) Thorndike's theory is based on
A) Gestaltism   B) Associationism
C) Behaviourism   D) Functionalism
- 5) Mathematical knowledge benefited for daily business is an example of _____ transfer of learning.
A) Positive   B) Negative   C) Zero   D) Applied
- 6) The following _____ is not the individual need.
A) Satisfaction of senses   B) Prestige
C) Action   D) Approved by society
- 7) _____ factor is affected learning related to learner.
A) Age   B) Personality
C) Physical facility   D) Economical conditions
- 8) Hierarchy of needs is stated by
A) Judd   B) Pavlov   C) Maslow   D) Bandura

P.T.O.

- 9) Perception =
 A) Sensation – Meaning   B) Meaning – Sensation
 C) Sensation + Meaning   D) Sensation + Emotions
- 10) The information learning theory is stated by
 A) Gagne   B) Bruner   C) Bandura   D) Thorndike

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) बांदुराची सामाजिक अध्ययन उपपत्ती _____ वर आधारलेली आहे.
 अ) अनुभव   ब) अनुकरण   क) पक्वता   ड) संस्कार
- 2) विचार प्रक्रियेतील _____ हा प्रमुख अडथळा नाही.
 अ) निरीक्षणातील दोष   ब) इच्छानुवर्ती विचार
 क) पूर्वभ्रहदूषित मते   ड) अवबोधात्मक दोष
- 3) वर्गसमूह गतीशिलतेसाठी गट करताना _____ साधन अधिक उपयुक्त आहे.
 अ) आत्मनिरीक्षण   ब) निरीक्षण
 क) संकलित नोंद पत्रक   ड) समाजमिती
- 4) थॉर्नडाईकने मांडलेली उपपत्ती हि _____ वर आधारित आहे.
 अ) समष्टिवादा   ब) साहचर्यवादा   क) वर्तनवादा   ड) कार्यवादा
- 5) गणित अध्ययनाचा फायदा दैनंदिन जीवनात खरेदी विक्री करण्यास झाला हे _____ संक्रमणाचे उदाहरण आहे.
 अ) धन   ब) ऋण   क) शून्य   ड) उपयोजित
- 6) खालीलपैकी _____ गरज ही व्यक्तिगत गरज नाही.
 अ) इंद्रियांचे समाधना   ब) प्रतिष्ठा   क) कृती   ड) समाजमान्यता
- 7) अध्ययनकर्त्याच्या दृष्टिने अध्ययनावर परिणाम करणारा _____ हा घटक आहे.
 अ) वय   ब) व्यक्तिमत्व   क) भौतिक सुविधा   ड) अर्थिक स्थिती
- 8) गरजांची श्रेणीबद्धता _____ यांनी मांडली.
 अ) जड्ड   ब) पॉव्हलॉव्ह   क) मॉस्लो   ड) बांदुरा
- 9) अवबोध =
 अ) संवेदना - अर्थ   ब) अर्थ - संवेदना   क) संवेदना + अर्थ   ड) संवेदना + भावना
- 10) ज्ञानात्मक अध्ययन उपपत्ती _____ यांनी मांडली.
 अ) गॅने   ब) ब्रुनेर   क) बांदुरा   ड) थॉर्नडाईक

Seat No.	
---------------------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
DEVELOPMENT OF LEARNER AND TEACHING LEARNING PROCESS
(Paper – II)
Psychology of Teaching and Learning

Day and Date : Wednesday, 16-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures on right side indicate full marks.

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain the learning theory of Gagne and its educational importance.
  - 2) What is meant by transfer of learning ? Explain the theories of transfer of learning.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by leadership ? How will you develop the leadership in your students ?
  - 2) Explain the concept of perception and Gestalts view about perception.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the problem solving thinking process.
  - 2) State the difference between crowd and club psychological groups.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain the concept of constructivism in view of psychology.
  - 2) Explain the importance of memory in learning.
  - 3) State the steps of learning curve.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नाची उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) गॅनेची अध्ययन उपपत्ती व त्याचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 2) अध्ययन संक्रमण म्हणजे काय ? अध्ययन संक्रमणाच्या उपपत्ती स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नाची उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) नेतृत्व म्हणजे काय ? तुम्ही तुमच्या विद्यार्थ्यांमध्ये नेतृत्व गुण कसा विकसित करात ?
  - 2) अवबोध व गेस्टॉल्टचा अवबोधाबाबतचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) समस्या निराकरण विचार प्रक्रिया स्पष्ट करा.
  - 2) समूदाय व समाज या मानसशास्त्रीय समूहातील फरक सांगा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) मानसशास्त्रीय दृष्टिकोनातून ज्ञानरचनावादाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 2) अध्ययनातील स्मरणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 3) अध्ययन वक्राच्या पायऱ्या सांगा.
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND
SECONDARY EDUCATION (Paper – III)
Secondary Education

Day and Date : Thursday, 17-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**
3) **Calculator is not allowed.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer :

10

- 1) _____ is the main feature of National curriculum framework 2005.
  - a) Information technology is the soul of education
  - b) The perspective of education should be shifted from rote based transmission to creative type of self learning
  - c) Education must be highly vocationalised
  - d) Teaching should be based on models of teaching
- 2) Three major components of teacher education are _____
  - a) Objectives, methodology, evaluation
  - b) Philosophy, psychology, sociology
  - c) Theoretical foundation, methodology of school subjects, practice teaching
  - d) Practice teaching, internship, microteaching
- 3) _____ recommended life skill in education.
  - a) UNESCO
  - b) NCERT
  - c) UGC
  - d) WHO
- 4) Long form of NCERT is _____
  - a) National Commission of Educational Research and Training
  - b) National Committee of Educational Research and Training
  - c) National Council of Educational Research and Training
  - d) National Committee for Education, Research and Teachers
- 5) Which one of the following is not a measure of central tendency ?
  - a) Mean
  - b) Median
  - c) Mode
  - d) Standard deviation
- 6) Karl Pearson's Rank-Rule method is used for _____
  - a) Correlation
  - b) Quartile deviation
  - c) Mean
  - d) Standard deviation
- 7) Annual examination is part of _____ evaluation.
  - a) Formative
  - b) Summative
  - c) Diagnostic
  - d) All above
- 8) If the value of mean is 50 in NPC _____ will be the value of median in same.
  - a) 40
  - b) 50
  - c) 60
  - d) 70
- 9) Group guidance is possible only when the _____
  - a) Group is heterogenous
  - b) Group members have different problems
  - c) Group has voluntary membership
  - d) Group members share common goal
- 10) Which of the following is true ?
  - a) Mean = 3 Median – 2 Mode
  - b) Median = 3 Mode – 2 Mean
  - c) Mode = 3 Median – 2 Mean
  - d) Mode = Mean + Median

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
२) गणकयंत्र (कॅलक्युलेटर) वापरण्याची परवानगी नाही.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) खालीलपैकी राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा २००५चे प्रमुख वैशिष्ट्ये _____ आहे.
  - अ) माहिती तंत्रज्ञान शिक्षणाचा आत्मा आहे
  - ब) शिक्षणाचे स्वरूप हे पाठांतरावर आधारित अध्ययनाकडून सृजनशील स्वयं अध्ययनाकडे असावे
  - क) शिक्षणाचे व्यवसायीकरण होणे अत्यंत आवश्यक आहे
  - ड) अध्यापन हे अध्यापनाच्या प्रतिमानावर आधारित असावे
- २) शिक्षक शिक्षणाचे तीन प्रमुख घटक _____ हे होत.
  - अ) उद्दिष्टे, अध्यापन पद्धती, मूल्यमापन
  - ब) तत्त्वज्ञान, मानसशास्त्र, समाजशास्त्र
  - क) सैद्धांतिक आधार, शालेय विषय अध्यापन पद्धती, सराव अध्यापन
  - ड) सराव अध्यापन, आंतरवासिता, सूक्ष्म अध्यापन
- ३) शिक्षणामध्ये जीवनकौशल्याची शिफारस _____ यांनी केली.
  - अ) युनेस्को
  - ब) एन. सी. इ. आर. टी.
  - क) विद्यापीठ अनुदान आयोग (UGC)
  - ड) जागतिक आरोग्य संघटना (WHO)
- ४) एन. सी. इ. आर. टी.चे पूर्ण रूप _____ आहे.
  - अ) नॅशनल कमिशन ऑफ एज्युकेशनल रिसर्च अँड ट्रेनिंग
  - ब) नॅशनल कमिटी ऑफ एज्युकेशनल रिसर्च अँड ट्रेनिंग
  - क) नॅशनल कौन्सिल ऑफ एज्युकेशनल रिसर्च अँड ट्रेनिंग
  - ड) नॅशनल कमिटी फॉर एज्युकेशन, रिसर्च अँड टीचर्स
- ५) खालीलपैकी _____ हे केंद्रीय प्रवृत्तीचे परिमाण नाही.
  - अ) मध्यमान
  - ब) मध्यांक
  - क) बहुलक
  - ड) प्रमाण विचलन
- ६) कार्ल पिअर्सनच्या क्रमांकांतर पद्धतीचा वापर _____ साठी केला जातो.
  - अ) सहसंबंध
  - ब) चतुर्थ विचलन
  - क) मध्यमान
  - ड) प्रमाण विचलन
- ७) वार्षिक परीक्षा _____ मूल्यमापन पद्धतीचा भाग आहे.
  - अ) विकासात्मक
  - ब) समग्र
  - क) निदानात्मक
  - ड) वरील सर्व
- ८) जर प्रसामान्य संभव वक्रामध्ये मध्यमानाची किंमत ५० आहे; तर प्रसामान्य संभव वक्रामध्ये मध्यांकाची किंमत _____ असेल.
  - अ) ४०
  - ब) ५०
  - क) ६०
  - ड) ७०
- ९) समूह मार्गदर्शन तेव्हाच शक्य होते जेव्हा _____
  - अ) समूह बहुजिनसी असतो
  - ब) समूहातील सदस्यांना वेगवेगळ्या समस्या असतात
  - क) समूहात ऐच्छिक सदस्यत्व असते
  - ड) समूहातील सदस्याचे ध्येय समान असते
- १०) खालीलपैकी _____ बरोबर आहे.
  - अ) मध्यमान = ३ मध्यांक - २ बहुलक
  - ब) मध्यांक = ३ बहुलक - २ मध्यमान
  - क) बहुलक = ३ मध्यांक - २ मध्यमान
  - ड) बहुलक = मध्यमान + मध्यांक

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND
SECONDARY EDUCATION (Paper – III)
Secondary Education**

Day and Date : Thursday, 17-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Marks : 40

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Calculator is not allowed.*

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**

1) Calculate mode from following table :

X	70 – 71	68 – 69	66 – 67	64 – 65	62 – 63	60 – 61	58 – 59	56 – 57	54 – 55	52 – 53	50 – 51	
f	2	2	3	4	6	7	5	4	3	3	1	N = 40

2) Calculate the Spearman's Rank-Rule Coefficient of correlation from the following data :

Subjects	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
X	10	13	17	12	14	15	11	16	11	17
Y	8	15	11	10	12	17	10	8	14	16

3. Answer the following questions (**any one**) : **10**

- 1) State the types of educational evaluation and explain the difference between formative and summative evaluation.
- 2) What is guidance and counseling ? Discuss in detail the role of teacher in guidance and counseling.

4. Answer the following questions in brief : **8**

- 1) State the features of NCERT curriculum framework 2005.
- 2) State the objectives of secondary education.

5. Answer the following questions in brief : **12**

- 1) Suggest various ways of qualitative improvement of secondary education.
- 2) Suggest remedies for wastage and stagnation.
- 3) State the need of inclusive education.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
२) गणकयंत्र (कॅलक्युलेटर) वापरण्याची परवानगी नाही.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) :

१०

१) खालील सारणीवरून बहुलक (Mode) काढा.

X	70 – 71	68 – 69	66 – 67	64 – 65	62 – 63	60 – 61	58 – 59	56 – 57	54 – 55	52 – 53	50 – 51	
f	2	2	3	4	6	7	5	4	3	3	1	N = 40

२) खालील सारणीवरून स्पिरामन्सच्या क्रमांकांतर पद्धतीच्या साहाय्याने सहसंबंध गुणक काढा.

Subjects (विषय)	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
X	10	13	17	12	14	15	11	16	11	17
Y	8	15	11	10	12	17	10	8	14	16

३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिह (कोणताही एक) :

१०

- १) शैक्षणिक मूल्यमापनाचे प्रकार सांगून विकासात्मक आणि समग्र मूल्यमापनातील फरक स्पष्ट करा.
२) मार्गदर्शन आणि समुपदेशन म्हणजे काय ? मार्गदर्शन आणि समुपदेशनामधील शिक्षकाची भूमिका याविषयी सविस्तर चर्चा करा.

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :

८

- १) एन. सी. इ. आर. टी. अभ्यासक्रम आराखडा २००५ ची वैशिष्ट्ये सांगा.
२) माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे सांगा.

५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :

१२

- १) माध्यमिक शिक्षणाच्या गुणात्मक विकासासाठी विविध मार्ग सुचवा.
२) गळती आणि स्थगन यासाठी उपाययोजना सुचवा.
३) सर्वसमावेशक शिक्षणाची गरज सांगा.

SLR-P – 20

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
ESSENTIALS OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND EDUCATIONAL
MANAGEMENT
Educational Management (Paper – IV)

Day and Date : Friday, 18-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** i) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
ii) **All questions are compulsory**.
iii) Candidates who intend to write their answers in **Marathi** are advised to read the **English** question paper also.
iv) Numbers to the **right** indicate marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) Physical resource includes _____ factor.
a) Head-master   b) Teacher   c) Students   d) Building
- 2) The following _____ is the important aspect the process of institutional planning.
a) To analyze present situation
b) To complete government order
c) To work as per rule
d) None of the above
- 3) Firstly _____ commission stated the concept of Institutional planning.
a) Radhakrishnan   b) Mudhliyar
c) Kothari   d) None of the above
- 4) The following _____ is the characteristic of excellent classroom management.
a) Peace in a class
b) Student ask questions about teaching
c) The proportion of students attendance is in large scale
d) Good class control
- 5) Maharashtra State Bureau of text-book production and curriculum research publishes _____ subject text-book for higher secondary.
a) Language   b) Science
c) Social science   d) Above all
- 6) The following _____ register keeps students records in detail.
a) confidential   b) muster roll   c) service book   d) general
- 7) In India the educational policies and schemes of Nation are designed through
a) Human Resource Development Ministry
b) Ministry of Education
c) Secretariate of Education
d) Directorate of Education
- 8) SBTE established for _____ objective.
a) To give approval for teacher training institution at all level
b) To control teacher training at all level
c) To reform status of teacher training at all level
d) None of the above

P.T.O.

- 9) The following _____ factor is essential to consider in the planning of school annual work.
 a) Curriculum b) Curricular and co-curricular activities
 c) Economic factor d) Above all
- 10) Secondary Education Act includes _____ code.
 a) Four b) Eight c) Sixteen d) Thirty two

मराठी रूपांतर

१. रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा :

१०

- १) भौतिक साधनसंपत्तीमध्ये _____ या घटकाचा समावेश होतो.
 अ) मुख्याध्यापक ब) शिक्षक क) विद्यार्थी ड) इमारत
- २) संस्थानिहाय नियोजनाच्या प्रक्रियेत खालीलपैकी _____ ही बाब महत्त्वाची असते.
 अ) संघःस्थितीचे विश्लेषण करणे ब) शासनाच्या आदेशाची पूर्तता करणे
 क) नियमानुसार काम करणे ड) यापैकी नाही
- ३) संस्थानिहाय नियोजनाची संकल्पना सर्वप्रथम _____ आयोगाने मांडली.
 अ) राधाकृष्णन ब) मुदलियार क) कोठारी ड) यापैकी नाही
- ४) खालीलपैकी _____ हे उत्कृष्ट वर्ग व्यवस्थापनाचे लक्षण आहे.
 अ) वर्गात शांतता असणे ब) विद्यार्थ्यांनी अध्यापनाबाबत प्रश्न विचारणे
 क) विद्यार्थी उपस्थितीचे प्रमाण आसा असणे ड) उत्तम वर्ग नियंत्रण
- ५) महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ उच्च माध्यमिकसाठी _____ विषयाची पाठ्यपुस्तके प्रकाशित करते.
 अ) भाषा ब) विज्ञान क) समाजशास्त्र ड) वरील सर्व
- ६) खालीलपैकी _____ रजिस्टर मध्ये विद्यार्थ्याबाबत सविस्तर नोंदी केलेल्या असतात.
 अ) गोपनिय ब) हजेरी पत्रक क) सेवापुस्तिका ड) सर्वसामान्य
- ७) भारतात देशाचे शैक्षणिक धोरण व योजना आखण्याचे कार्य _____ मार्फत केले जाते.
 अ) मनुष्यबळ विकास मंत्रालय ब) शिक्षण मंत्रालय
 क) शिक्षण सचिवालय ड) शिक्षण संचालनालय
- ८) राज्य शिक्षक प्रशिक्षण संस्थेची स्थापना _____ या उद्देशाने करण्यात आली.
 अ) सर्व स्तरावरील शिक्षक प्रशिक्षण संस्थांना मान्यता देणे
 ब) सर्व स्तरावरील शिक्षक प्रशिक्षणावर नियंत्रण ठेवणे
 क) सर्व स्तरावरील शिक्षक प्रशिक्षणाचा दर्जा सुधारणे
 ड) यापैकी नाही
- ९) शालेय कार्याचे वार्षिक नियोजन करताना खालीलपैकी _____ घटक विचारात घेणे आवश्यक आहे.
 अ) अभ्यासक्रम ब) अभ्यासपूरक व अभ्यासेतर उपक्रम
 क) आर्थिक घटक ड) वरील सर्व
- १०) माध्यमिक शिक्षण कायद्यात _____ कलमे आहेत.
 अ) चार ब) आठ क) सोळा ड) बत्तीस

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
ESSENTIALS OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND EDUCATIONAL
MANAGEMENT

Educational Management (Paper – IV)

Day and Date : Friday, 18-12-2015

Max. Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Instructions : i) **All questions are compulsory.**

ii) *Candidates who intend to write their answers in **Marathi** are advised to read the **English** question paper also.*

iii) *Numbers to the **right** indicate marks.*

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What are the types of educational management ?
  - 2) State the factors that are to be considered for selecting ideal school plant location.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the structure of educational administration of Maharashtra State. State the functions of ministry of education of the State Government.
  - 2) Explain in detail the objectives and functions of DIET.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Write the importance of good human relations in school management.
  - 2) Explain the concept of economics of education.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Suggest the remedies to problems of classroom management.
  - 2) Why is laboratory essential in secondary school ?
  - 3) State any four functions of secondary school head-master.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) शैक्षणिक व्यवस्थापनाचे प्रकार कोणते ?
  - २) आदर्श शालेय परिसराची निवड करताना कोणकोणते घटक विचारात घ्यावे लागतात ते सांगा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) महाराष्ट्र राज्याची शैक्षणिक प्रशासन संरचना स्पष्ट करून राज्य शिक्षण खात्याची कार्ये सांगा.
  - २) जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्थेची उद्दिष्टे व कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) शालेय व्यवस्थापनात चांगल्या मानवी संबंधाचे महत्त्व लिहा.
  - २) शिक्षणाचे अर्थशास्त्र ही संकल्पना स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १२
- १) वर्ग व्यवस्थापनाच्या समस्यांवर उपाययोजना सूचवा.
  - २) माध्यमिक शाळेत प्रयोगशाळेची आवश्यकता का आहे ?
  - ३) माध्यमिक शाळेच्या मुख्याध्यापकाची कोणतीही चार कार्ये नमूद करा.
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE (Paper – V)
a) Value Education

Day and Date : Saturday, 19-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N. B.:** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate full marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose proper alternative :

10

- 1) Self dependent is _____ type of value.
a) Personal   b) Social   c) National   d) All above
- 2) The active participation of student in joyful and sad moments of others is a characteristic of _____ value.
a) National integration   b) Sensitivity
c) Patriotism   d) Gender equality
- 3) Home task is useful for inculcation of _____ value.
a) Sensitivity   b) Neat and tidy   c) Punctuality   d) Dignity to labour
- 4) Comprehension of values is _____ step of process of value education.
a) First   b) Second   c) Third   d) Fourth
- 5) Organisation of seminars and discussion is _____ type of programme.
a) Cognitive   b) Cultural   c) Social   d) Art
- 6) The important step of value education programme is _____
a) Planning   b) Management   c) Execution   d) All above
- 7) The values can be taught with the help of _____ subject.
a) Science   b) Mathematics   c) Marathi   d) All above
- 8) Interview is _____ type of evaluation tool of value education.
a) Observational   b) Introspective   c) Inventional   d) None of these
- 9) The main base of development is _____
a) Money   b) Education   c) Labour   d) All above
- 10) The Latin word for morality is _____
a) Morel   b) Morus   c) Mourus   d) Morul

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) स्वावलंबन हे _____ प्रकारचे मूल्य आहे.
 अ) व्यक्तिगत   ब) सामाजिक   क) राष्ट्रीय   ड) वरील सर्व
- २) इतरांच्या सुख दुःखात सहभागी होणे हे _____ प्रकारच्या मूल्याचे एक गुणवैशिष्ट्य आहे.
 अ) राष्ट्रीय एकात्मता   ब) संवेदनशीलता
 क) राष्ट्रभक्ती   ड) स्त्री-पुरुष समानता
- ३) गृहकार्य हे _____ या मूल्याच्या रुजवणुकीसाठी उपयुक्त आहे.
 अ) संवेदनशीलता   ब) नीटनेटकेपणा   क) वक्तशीरपणा   ड) श्रमप्रतिष्ठा
- ४) मूल्यांचे आकलन ही मूल्य शिक्षण प्रक्रियेची _____ पायरी आहे.
 अ) पहिली   ब) दुसरी   क) तिसरी   ड) चौथी
- ५) परिसंवाद आणि चर्चासभांचे आयोजन हा _____ प्रकारचा उपक्रम आहे.
 अ) बौद्धिक   ब) सांस्कृतिक   क) सामाजिक   ड) कलात्मक
- ६) मूल्य शिक्षण उपक्रमाची सर्वात महत्वाची पायरी _____ ही आहे.
 अ) नियोजन   ब) व्यवस्थापन   क) कार्यवाही   ड) वरील सर्व
- ७) मूल्यांचे अध्यापन _____ या विषयातून करता येते.
 अ) विज्ञान   ब) गणित   क) मराठी   ड) वरील सर्व
- ८) मूल्य शिक्षणाच्या मूल्यमापनाचे मूलाखत हे _____ प्रकारचे साधन आहे.
 अ) निरीक्षणात्मक   ब) आत्मनिरीक्षणात्मक
 क) अविष्कारात्मक   ड) यापैकी नाही
- ९) विकासाचा मूलभूत पाया _____ हा आहे.
 अ) पैसा   ब) शिक्षण   क) श्रम   ड) वरील सर्व
- १०) Morality हा शब्द _____ या लॅटिन शब्दासाठी वापरला आहे.
 अ) Morel   ब) Morus   क) Mourus   ड) Morul

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE (Paper – V)
a) Value Education

Day and Date : Saturday, 19-12-2015

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

- N. B.:** 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right side indicate full marks.*

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What do you mean by value ? Explain need and sources of values.
  - 2) Explain the process of value education.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Write the functional definitions and activities for development at behavioural changes of students for dignity to labour and patriotism.
  - 2) Explain types of values and activities to realise these values with respect to religious, social and national values.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain role of parents in value education.
  - 2) Write a note on conflicts among values.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Write recommendations of Kothari and Mudliar Commission regarding value education.
  - 2) Write activities to involve parents in value education.
  - 3) Explain sociometric technique as a tool of evaluation of inculcated values.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक): १०
- १) मूल्य म्हणजे काय ? मूल्याची गरज आणि उगमस्त्रोत स्पष्ट करा.
  - २) मूल्य शिक्षण प्रक्रिया स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक): १०
- १) श्रमप्रतिष्ठा आणि राष्ट्रभक्ती या मूल्यांच्या कार्यात्मक व्याख्या लिहा आणि विद्यार्थी वर्तन बदलासाठी सदर मूल्यासंदर्भात उपक्रम सूचवा.
  - २) मूल्यांचे प्रकार स्पष्ट करा. धार्मिक, सामाजिक आणि राष्ट्रीय मूल्यांच्या रुजवणूकीसाठी उपक्रम स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) मूल्य शिक्षणात पालकांची भूमिका विशद करा.
  - २) टीप लिहा : मूल्य संघर्ष.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) मूल्य शिक्षण संदर्भात कोठारी आणि मुदलियार आयोगांच्या शिफारशी लिहा.
  - २) पालकांना मूल्य शिक्षणात सहभागी करून घेण्यासाठी उपक्रम लिहा.
  - ३) संवर्धित मूल्यांचे मूल्यमापन करण्यासाठी समाजनिती तंत्राचा वापर स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
Information Technology and an Elective (Paper – V)
ENVIRONMENTAL EDUCATION

Day and Date : Saturday, 19-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory**.
3) Figures to the **right** indicate **full marks**.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) According to the theory of Malthus population grows in _____ proportion.
A) Arithmetical   B) Incongenial   C) Geometrical   D) Cogenial
- 2) The famous tiger project in Maharashtra is
A) Yawal   B) Maldhok   C) Melghat   D) Chaprala
- 3) Primary consumer are depends upon _____ for nutrition.
A) Animals   B) Plant   C) Food   D) None of them
- 4) The father of Heuristic method is
A) Killpatric   B) Herbart   C) Dr. Armstrong   D) Pleto
- 5) Earth-quake is _____ disaster.
A) Global   B) Social   C) Biological   D) Natural
- 6) The intensity of sound is measured through _____
A) Volt   B) Ampior   C) Decible   D) M.M.
- 7) _____ was the main participant in Chipko Movement.
A) Youth   B) Womens
C) Tribal womens   D) Tribal youth
- 8) Stockholme manifesto is called as
A) Magna carta   B) Report   C) Summary   D) Bible
- 9) Vasundhara Conference organized by _____ country in 1992.
A) India   B) Germany   C) Italy   D) Brazil
- 10) Acid rain is due to _____ pollution.
A) Soil   B) Sound   C) Water   D) Gas

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) माल्थसच्या सिद्धांतानुसार लोकसंख्या _____ प्रमाणात वाढते.
अ) अंकगणीतीय   ब) प्रतिकूल   क) भूमितीय   ड) अनुकूलतम
- २) महाराष्ट्रातील _____ हा व्याघ्र प्रकल्प म्हणून प्रसिद्ध आहे.
अ) यावल   ब) माळढोक   क) मेळघाट   ड) चपराळा
- ३) प्राथमिक भक्षक हे पोषणासाठी _____ वर प्रत्यक्षपणे अवलंबून असतात.
अ) प्राणी   ब) वनस्पती   क) अन्न   ड) यापैकी नाही
- ४) शोधन पद्धतीचे जनक _____ हे होत.
अ) किलपॅट्रिक   ब) हर्बर्ट   क) डॉ. आर्मस्ट्रॉंग   ड) प्लेटो
- ५) भूकंप ही _____ आपत्ती आहे.
अ) वैश्विक   ब) सामाजिक   क) जैविक   ड) नैसर्गिक
- ६) ध्वनीची तीव्रता _____ मध्ये मोजली जाते.
अ) व्होल्ट   ब) अँपियर   क) डेसिबल   ड) मि.मि.
- ७) चिपको आंदोलनात _____ यांचा प्रमुख सहभाग होता.
अ) युवक   ब) स्त्रिया
क) आदिवासी स्त्रिया   ड) आदिवासी युवक
- ८) जाहिरनाम्याला मानवी पर्यावरणाचा _____ म्हणतात.
अ) मॅना कार्टा   ब) अहवाल   क) सारांश   ड) बायबल
- ९) 1992 मध्ये वसुंधरा परिषदेचे आयोजन _____ या देशात करण्यात आले.
अ) भारत   ब) जर्मनी   क) इटली   ड) ब्राझील
- १०) _____ प्रदूषणामुळे आम्लवर्षा होते.
अ) मृदा   ब) ध्वनी   क) जल   ड) वायू

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
Information Technology and an Elective (Paper – V)
ENVIRONMENTAL EDUCATION**

Day and Date : Saturday, 19-12-2015

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

N.B. : 1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Discuss the role of teacher in Environmental Education at Secondary level.
  - 2) Explain the causes and impact of preparation explosion on environment.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is water pollution ? State the effects of water pollution on human health, suggest remedies to it.
  - 2) State the objectives of environmental education. Explain the historical background of environmental education.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Ganga action plan.
  - 2) Green house effect.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Importance of Natural Resources.
  - 2) Importance of Disaster Management.
  - 3) Objectives of Environmental Education related to secondary education.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) माध्यमिक स्तरावर पर्यावरण शिक्षणात शिक्षकाच्या भूमिकेशी चर्चा करा.
  - २) पर्यावरणावर लोकसंख्या विस्फोटाची कारणे व प्रभावाची चर्चा करा.
३. खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) जलप्रदूषण म्हणजे काय ? जल प्रदूषणाचे मानवी आरोग्यावरील परिणाम सांगून त्यासंबंधीची उपाययोजना सुचवा.
  - २) पर्यावरण शिक्षणाची उद्दिष्टे सांगून पर्यावरण शिक्षणाची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) गंगा कृति योजना
  - २) हरित गृह परिणाम.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) नैसर्गिक स्रोतांचे महत्त्व.
  - २) आपत्ती व्यवस्थापनाचे महत्त्व.
  - ३) माध्यमिक शिक्षणाच्या अनुषंगाने पर्यावरण शिक्षणाची उद्दिष्टे.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
Population Education (Paper – V)

Day and Date : Saturday, 19-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are Compulsory.**
3) Figures to the **right side indicate marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) The world population day is observed on _____ every year.
a) 11th June   b) 11th July   c) 11th August   d) 11th September
- 2) The family planning programme is running from _____ in India.
a) 1951   b) 1961   c) 1971   d) 1978
- 3) When the available population of a particular time is divided by the total area of the land, then we get _____ of population.
a) Composition   b) Sex ration   c) Density   d) Distribution
- 4) The objective of population education is _____.
a) Education for awareness   b) Education for responsible parents
c) Education for quality of life   d) All of above
- 5) The first census of India was conducted during _____.
a) 1867 to 1872   b) 1877 to 1887   c) 1920 to 1930   d) 1925 to 1930
- 6) According to the state of forest report 1999 the percentage of land under forests in India is _____ %.
a) 18.39   b) 19.39   c) 20.39   d) 21.39
- 7) The objective of population education through geography at school level is _____.
a) To know the impact of population growth on human life
b) To know the correlation between population growth and forest resources marine resources and mineral resources
c) To know the correlation between population growth and water supply, environment and human needs
d) All the above
- 8) The following _____ is not the objective of sexual education.
a) To give scientific knowledge of sexual education
b) To eradicate misunderstanding about sexual education in society
c) To give information about the sex organs of male and female
d) To give information about human reproduction function.

P.T.O.

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
Population Education (Paper – V)**

Day and Date : Saturday, 19-12-2015

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

N.B. : 1) **All questions are Compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the concept of population education and explain the need and importance of population education in India.
  - 2) Explain the factors affecting the population change.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What are the various population compositions ? What is their effect on daily life ? Write with example.
  - 2) What activities will you suggest to create awareness regarding population education among the students ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain in brief the Government efforts for controlling the population growth.
  - 2) How will you create awareness of consequences of population problems as a teacher ?
5. Explain the following questions in brief : **12**
- 1) The factors affecting the quality of life.
  - 2) The objectives of population education.
  - 3) The role of mass media in population education.

मराठी रूपांतर

२. खलील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) लोकसंख्या शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा आणि भारतामध्ये लोकसंख्या शिक्षणाची आवश्यकता व महत्त्व स्पष्ट करा.
  - २) लोकसंख्या बदलातील कारणीभूत घटक स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) लोकसंख्येच्या विविध रचना स्पष्ट करा, त्यांचा दैनंदिन जीवनावर होणारा परिणाम सोदाहरण लिहा.
  - २) विद्यार्थ्यांमध्ये लोकसंख्या शिक्षणाची जाणीव निर्माण करण्यासाठी एक शिक्षक म्हणून तुम्ही कोणते उपक्रम सुचवाल ?
४. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : ८
- १) लोकसंख्या नियंत्रणासाठीचे शासकीय प्रयत्न स्पष्ट करा.
  - २) वाढत्या लोकसंख्येच्या परिणामांविषयी एक शिक्षक म्हणून तुम्ही जाणीव जागृती कशी कराल ?
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) जीवनाच्या गुणवत्तेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
  - २) लोकसंख्या शिक्षणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
  - ३) लोकसंख्या शिक्षणातील प्रसार माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE (Paper – V)
Information Technology

Day and Date : Saturday, 19-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

N.B. : Objective type question is to be answered in the question paper itself and submitted within 15 minutes.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) Extension of files created in MS- Word is
a) DOC   b) PPT   c) XLS   d) JPEG
- 2) GUI stands for
a) Graphical User Interface   b) Graphical User Internet
c) Graphical User Interchange   d) Graphical User Information
- 3) The major characteristic of e-learning is
a) Flexibility   b) High capability
c) Creation   d) All a, b, c
- 4) The name of first generation computer is
a) ENIAC   b) UNIAC   c) EVAC   d) ETA – 10
- 5) _____ is an impact printer.
a) Inkjet   b) Laser   c) Plotter   d) Daisy wheel
- 6) The _____ memory of computer is volatile.
a) ROM   b) PROM   c) RAM   d) EPROM
- 7) In e-mail CC stands for
a) Courtesy Copy   b) Carbon Copy
c) Court Copy   d) Clip Copy
- 8) In MS-Office _____ key combination is used for centre alignment.
a) Ctrl–E   b) Ctrl–B   c) Ctrl–L   d) Ctrl–I
- 9) World Wide Web (WWW) is _____ network.
a) LAN   b) MAN   c) WAN   d) CAN
- 10) Computer virus is a
a) Program   b) Disease   c) Hardware   d) Game

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) एम.एस. वर्ड मध्ये तयार केलेल्या फाईल्सचे एक्सटेंशन _____ असते.
a) DOC   b) PPT   c) XLS   d) JPEG
- 2) GUI म्हणजे
a) Graphical User Interface   b) Graphical User Internet
c) Graphical User Interchange   d) Graphical User Information
- 3) ई-लर्निंगचे मुख्य वैशिष्ट्य _____ हे आहे.
a) लवचिकता   b) उच्च धारण क्षमता
c) निर्मिती   d) सर्व a, b, c
- 4) पहिल्या पिढीच्या संगणकाचे नांव _____ होते.
a) ENIAC   b) UNIAC   c) EVAC   d) ETA – 10
- 5) _____ हा इम्पॅक्ट प्रिंटर आहे.
a) इंक जेट   b) लेसर   c) प्लॉटर   d) डेझी व्हिल
- 6) संगणकाची _____ स्मृती संप्लवनशील (व्हालाटाईल) असते.
a) रॉम   b) प्रॉम   c) रॅम   d) ईप्रि ऑम
- 7) ई-मेल मध्ये सी.सी. (CC) चा अर्थ
a) कर्टसी कॉपी   b) कार्बन कॉपी   c) कोर्ट कॉपी   d) क्लिप कॉपी
- 8) एम.एस. ऑफिस मध्ये _____ की-कॉम्बिनेशन सेंटर अलाईन साठी वापरतात.
a) Ctrl-E   b) Ctrl-B   c) Ctrl-L   d) Ctrl-I
- 9) वर्ल्ड वाईड वेब (WWW) हे _____ प्रकारचे नेटवर्क आहे
a) लॅन   b) मॅन   c) वॅन   d) कॅन
- 10) संगणक व्हायरस हे / हा _____ आहे.
a) आज्ञावली   b) रोग
c) कठोरप्रणाली   d) खेळ

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE (Paper – V)
Information Technology**

Day and Date : Saturday, 19-12-2015

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the meaning and scope of Information Technology.
  - 2) Explain the working of computer with the help of block diagram.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by operating system ? Explain the functions of operating system.
  - 2) Explain the concept of internet and use of internet in education field.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Write short note on computer virus.
  - 2) Explain the role of multimedia in education.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) List various input devices of computer with the type data which can be inputted with the help of that device.
  - 2) Explain the characteristics of MS - Excel.
  - 3) Differentiate between computer hardware and software.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : **10**
- 1) माहिती तंत्रज्ञानाचा अर्थ व व्याप्ती स्पष्ट करा.
  - 2) रचना कृतीच्या सहाय्याने संगणकाचे कार्य स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) **10**
- 1) ऑपरेटिंग सिस्टीम म्हणजे काय ? ऑपरेटिंग सिस्टीमची कार्ये स्पष्ट करा.
  - 2) इंटरनेटची संकल्पना स्पष्ट करा आणि इंटरनेटचा शिक्षणक्षेत्रातील उपयोगिता स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) संगणक व्हायरस वर टिप लिहा.
  - 2) मल्टीमेडीयाची शिक्षणातील भूमिका स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) संगणकाची विविध अंतर्गमन साधने व त्या साधनांद्वारे कोणत्या प्रकारची माहिती संगणकाला फीड केली जाते याची यादी करा.
  - 2) एम्. एस. एक्सेलची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 3) संगणक हार्डवेअर आणि सॉफ्टवेअर यातील फरक स्पष्ट करा.
-

SLR-P – 25

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
MARATHI METHODOLOGY (Paper – VI)
(मराठी अध्यापन पद्धती)

Day and Date : Monday, 21-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- सूचना : i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
ii) प्रश्न क्र. १ हा आवश्यक आहे. ते पहिल्या १५ मिनिटांत उत्तरपत्रिकेत पृष्ठ क्रमांक ३ मध्ये सोडवावे.
iii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. योग्य पर्याय निवडा :

- 1) आशय म्हणजे _____ मजकूर होय.
अ) अर्थपूर्ण   ब) अर्थहीना   क) पूर्णता   ड) स्पष्ट
- 2) थंडगार वाऱ्याची झुळूक त्वचा या ज्ञानेंद्रियामार्फत अनुभवली तर याला _____ म्हणतात.
अ) वैयक्तिक अनुभव   ब) सामूहिक अनुभव
क) प्रत्यक्ष अनुभव   ड) अप्रत्यक्ष अनुभव
- 3) विद्यार्थी नेमका कोठे चुकतो हे शोधून काढण्यासाठी जी चाचणी तयार केलेली असते तिला _____ चाचणी म्हणतात.
अ) घटक   ब) उपचारात्मक   क) प्राविण्य   ड) नैदानिक
- 4) उद्दिष्टे, अभ्यासक्रम, उपलब्ध साधने, वातावरण या सर्व साधनसामग्रीचा विचार करून शिक्षणविषयक वाटचालीचा आराखडा तयार करणे म्हणजे _____ होय.
अ) नियोजन   ब) घटक नियोजन
क) पाठ नियोजन   ड) वार्षिक नियोजन
- 5) मुखपृष्ठ व मलपृष्ठ हे पाठ्यपुस्तकांच्या _____ मध्ये येते.
अ) निकष   ब) आतील बाजू
क) अंतरंग   ड) बहिरंग
- 6) 'कवी ज्याप्रमाणे जन्मावा लागतो त्याप्रमाणे मातृभाषेचा शिक्षकही जन्मावा लागतो तो तयार करता येत नाही' असे _____ यांनी म्हटले आहे.
अ) मायकेल वेस्ट   ब) राम गणेश गडकरी
क) प्रल्हाद केशव अत्रे   ड) बालकवी

P.T.O.

- 7) खेळाद्वारे विद्यार्थ्यांची बुद्धिमत्ता विकसित करण्यासाठी _____ एक चांगले साधन आहे.
- अ) भाषिक खेळ
ब) सुविचार लेखन
क) पाठांतर
ड) शब्दकोडे
- 8) मराठी अध्यापक संघाचे मूळ प्रवर्तक _____ आहेत.
- अ) पु. ल. देशपांडे
ब) वासू देशपांडे
क) केशवसूत
ड) ना.सी.फडके
- 9) विद्यार्थ्यांने विशिष्ट घटकातील संपादित केलेले लेखन, वाचन, श्रवण, पठण, सर्जनात्मक कार्य इ. क्षमतांचे लेखी मूल्यमापन म्हणजे _____ होय.
- अ) घटक चाचणी
ब) वार्षिक नियोजन
क) पाठनियोजन
ड) स्वयंअध्ययन
- 10) आपल्या मनातील विचार, भावना, कल्पना व्यक्त करण्यासाठी _____ आणि _____ या दोन साधनांचा वापर प्रामुख्याने केला जातो.
- अ) श्रवण आणि लेखन
ब) वाचन आणि लेखन
क) भाषण आणि लेखन
ड) श्रवण आणि वाचन
-

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
MARATHI METHODOLOGY (Paper – VI)
(मराठी अध्यापन पद्धती)

Day and Date : Monday, 21-12-2015

Marks :40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m

सूचना : i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
  - 1) अभ्यासानुवर्ती उपक्रमांचे नावे सांगून वाङ्मय मंडळ व भाषिक खेळ यांचा उपयोग तुम्ही कसा कराल ते स्पष्ट करा.
  - 2) घटक नियोजन म्हणजे काय ते सांगून घटक नियोजन करताना कोणकोणत्या बाबी विचारात घ्याल ते स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
  - 1) मराठीच्या शिक्षकापुढील आव्हाने व उपाय स्पष्ट करा.
  - 2) आशय विश्लेषण म्हणजे काय ते सांगून स्वरूप व फायदे सांगा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
  - 1) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष सांगा.
  - 2) शिक्षकांचे सेवांतर्गत प्रशिक्षण घेणे का गरजेचे आहे ?
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
  - 1) उपचारात्मक अध्यापनाचे महत्त्व सांगा.
  - 2) अभ्यासक्रम रचनेची मूलतत्त्वे सांगा.
  - 3) लेखी परीक्षेचे महत्त्व स्पष्ट करा.

SLR-P – 26

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
HINDI METHOD (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 21-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- सूचनाएँ :** १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
२) प्रश्न पहिला अनिवार्य है। उसे पहले 15 मिनट में उत्तर पत्रिका के पृष्ठ क्रमांक 3 में लिखिए।

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. रिक्त स्थानों की पूर्ति उचित पर्याय चुनकर कीजिए। 10
- 1) वार्षिक नियोजन में _____ यह तत्त्व नहीं होता।
अ) उद्देश्य तत्त्व   ब) तासिका विभाजन   क) अध्ययन अनुभव   ड) ऋतुतत्त्व
  - 2) रचना शिक्षा की _____ यह एक विधि है।
अ) गीत   ब) समीक्षा   क) रूपरेखा   ड) अन्य
  - 3) कविता का अध्यापक _____ चाहिए।
अ) सहनशील   ब) संवेदनशील   क) हसमुख   ड) अनुशासनप्रिय
  - 4) हिंदी व्याकरण में _____ लिंग संख्या होती है।
अ) दो   ब) तीन   क) चार   ड) इसके अलावा
  - 5) संज्ञा के बारे में जानकारी देनेवाले शब्द को _____ कहते हैं।
अ) गुणविशेषण   ब) विशेषण   क) क्रियाविशेषण   ड) अन्य
  - 6) _____ यह शब्द हिंदी में सिल्लेबस के लिए प्रयुक्त होता है।
अ) संरचना   ब) संकल्पना   क) पाठ्यक्रम   ड) पाठ्यचर्या
  - 7) पत्र-लेखन में अभिवादन संबोधनके _____ लिखते हैं।
अ) पहले   ब) बाद में   क) अंत में   ड) इसके अलावा
  - 8) बालकों के कठिनाइयों का पता लगाना, यह उद्देश्य _____ शिक्षा का है।
अ) उपचारात्मक   ब) निदानात्मक   क) संख्यात्मक   ड) भावात्मक
  - 9) 'काठमांडू की सैर' यह पाठ _____ है।
अ) आत्मकथनात्मक   ब) वर्णनात्मक   क) काल्पनिक   ड) इसके अलावा
  - 10) पाठ्यपुस्तक _____ नहीं, साध्य है।
अ) भिन्न   ब) साधन   क) मार्गदर्शक   ड) अन्य

P.T.O.

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
HINDI METHOD (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 21-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 40

सूचनाएँ : सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए। 10
- 1) गद्य अध्यापन के उद्देश्य बताते हुए अपरिचित शब्द समझाने की पद्धति स्पष्ट कीजिए।
  - 2) वार्षिक नियोजन के उद्देश्य, लाभ तथा तत्त्व विस्तार से लिखिए।
3. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए। 10
- 1) अच्छे हिंदी पाठ्यपुस्तक की विशेषताएँ लिखिए।
  - 2) निदानात्मक और उपचारात्मक शिक्षा का अर्थ तथा उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।
4. संक्षेप में उत्तर लिखिए। 8
- 1) पाठ्यक्रम तथा पाठ्यचर्या में क्या फर्क है ?
  - 2) रचना अध्यापन के उद्देश्य लिखिए।
5. संक्षेप में उत्तर लिखिए। 12
- 1) कविता का अध्यापक
  - 2) व्याकरण अध्यापन की पद्धतियाँ
  - 3) आशय विश्लेषण के अंग.
-

SLR-P – 27

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
English Methodology (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 21-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions:** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All** questions are **compulsory**.
3) Figures to the **right** indicate marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer : **10**
- 1) The first important step in planning which is required to be prepared at the beginning of the academic year is called to _____
    - a) Year planning
    - b) Unit planning
    - c) Lesson planning
    - d) Test planning
  - 2) 'Why' aspect of the Unit Planning means _____
    - a) Method
    - b) Evaluation
    - c) Objectives and their specifications
    - d) Content Analysis
  - 3) A proper guide to the paper setter to constitute and raise the validity in the question paper means _____
    - a) Preparation of a design
    - b) Preparation of a Blue-print
    - c) Editing the question paper
    - d) Preparation of marking scheme
  - 4) _____ is meaningless and useless without remedial teaching.
    - a) Unit test
    - b) Diagnostic testing
    - c) Evaluation
    - d) Achievement test

P.T.O.

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
English Methodology (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 21-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Marks : 40

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
    - 1) Define Unit Planning. Explain the aspects of Unit Planning.
    - 2) Explain “Open Book Examination” as a recent trend in evaluation.

  3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
    - 1) Explain the characteristics of a good English textbook.
    - 2) Explain “Computer Assisted Instruction” as a teaching strategy for English Language.

  4. Answer the following questions in brief : **8**
    - 1) State the types of content.
    - 2) Explain the qualities of English teacher.

  5. Answer the following questions in brief : **12**
    - 1) Explain the components of content analysis.
    - 2) State the need of English Teachers Association.
    - 3) Suggest innovative practices for the professional growth of English Teacher.
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
URDU METHODOLOGY (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 21-12-2015

Max. Marks : 50

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

10

ا. مندرجہ ذیل کی خانہ پری صحیح متبادل چن کر لکھئے:

- (1) مواد کا تجزیہ خاص طور پر مندرجہ ذیل کے تعلق سے کیا جاتا ہے۔
(a) نصاب (b) سبق (c) درسیات (d) ان میں سے کوئی نہیں
- (2) نظم کی تدریس میں خاص طور پر _____ طریقے کا استعمال کیا جاتا ہے۔
(a) وضاحتی (b) تشریح (c) بیانیہ (d) استقرائی
- (3) معلم کی پیشہ وارانہ ترقی _____ پر منحصر ہوتی ہے۔
(a) سیمینار (b) اردو دن منانا (c) مشاعرہ منعقد کرنا (d) ان میں سے سبھی
- (4) درسی کتاب میں دیا گیا گھر کام _____ درسی کتاب کے خصوصیات میں شمار ہوتا ہے۔
(a) اندرونی (b) بیرونی (c) اندرونی اور بیرونی (d) ان میں سے کوئی نہیں
- (5) کیلنڈر، تعطیلات اور اسکول کا پیریڈ کا ٹائم ٹیبل (Time table) کا _____ کی منصوبہ بندی کے وقت استعمال کیا جاتا ہے۔
(a) یونٹ (Unit) (b) سبق (c) سالانہ (d) ان میں سے کوئی نہیں

(6) قواعد، نظم اور سبق کے مختلف اصناف _____ کے مطالعے سے سمجھ میں آتے ہیں۔

(a) نصاب (b) مضمون کی ساخت (c) درسی کتاب (d) درسیات

(7) قواعد زبان پڑھانے کا طریقہ مندرجہ ذیل میں سے کونسا ہے؟

(a) بیانیہ طریقہ (b) سوالیہ طریقہ (c) تشریح کا طریقہ (d) ان میں سے کوئی نہیں

(8) کیا پڑھائینگے؟ کیوں پڑھائینگے اور کیسے (کس طرح) پڑھائینگے؟ ان سبھی مدوں کا شمار _____ میں ہوتا ہے۔

(a) سالانہ منصوبہ بندی (b) یونٹ کی منصوبہ بندی

(c) سبق کی منصوبہ بندی (d) ان میں سے سبھی

(9) وسائل قدر پیمائش کی _____ قسمیں ہیں۔

(a) تین (b) پانچ (c) دو (d) چار

(10) خانہ پُری کیجئے۔ جوڑیاں لگائیے۔ ان سوالات کا شمار _____ ہوتا ہے۔

(a) معروضی (b) طویل (c) مختصر (d) ان میں سے سبھی

10

۲. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفصل میں دیجئے: (کوئی ایک)

(1) مثالی اُردو معلم کی خصوصیات بیان کیجئے۔

(2) منصوبہ بندی سے کیا مراد ہے؟ منصوبہ بندی کے مختلف اقسام بتا کر کسی ایک پر روشنی ڈالئے۔

10

۳. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفصل میں دیجئے: (کوئی ایک)

- (1) پیمائش اور قدر پیمائش میں واضح فرق کو بتا کر قدر پیمائش کے وسائل کون کونسے ہیں؟ واضح کیجئے۔
- (2) کسی ایک کتاب کی بیرونی اور اندرونی خوبیاں بیان کیجئے۔

8

۴. مندرجہ ذیل کے سوالات کے جوابات مختصر میں دیجئے:

- (1) قواعدِ زبان پڑھانے کے طریقے کون کونسے ہیں؟
- (2) مواد کا تجزیہ آپ کس طرح سے کریں گے؟

12

۵. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصر میں دیجئے:

- (1) نظم پڑھانے کے مختلف طریقے بیان کیجئے۔
- (2) نصاب اور درسیات میں واقع ربط کو واضح کیجئے۔
- (3) مواد اور طریقے کی با معنی یکجائی سے کیا مراد ہے؟

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
EDUCATION (Paper – VI)
Mathematics Methodolgy**

Day and Date : Monday, 21-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

Instructions : 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer :

10

- 1) Annual planning is useful to
  - a) Achieve objectives of content
  - b) Plan activities
  - c) Build confidence of teaching
  - d) All above
- 2) To over come any particular learning deficiency of pupil _____ teaching is useful.
  - a) remedial
  - b) sequential
  - c) artificial
  - d) natural
- 3) Daily transaction is related with _____ branch of mathematics.
  - a) Arithmetics
  - b) Geometry
  - c) Vedic
  - d) Applied
- 4) Set of statements which are useful to make a decision is called
  - a) Facts
  - b) Information
  - c) Formula
  - d) Concepts
- 5) Syllabus is a part of
  - a) Text book
  - b) Curriculum
  - c) School declipline
  - d) None
- 6) Systematic classification of the subject matter is known as _____ of subject.
  - a) Structure
  - b) Content
  - c) Figure
  - d) All these
- 7) In Cube _____ dimensions can be taken.
  - a) 2
  - b) 3
  - c) 4
  - d) 6
- 8) When sides of triangles are in proportion, then they are said to be _____ triangles.
  - a) Congruent
  - b) Similar
  - c) Opposite
  - d) None
- 9) Point A (4, 5) will lie in _____ quadrant of graph.
  - a) I
  - b) II
  - c) III
  - d) IV
- 10) Attitude of Mathematics teacher towards mathematics should be _____.
  - a) Positive
  - b) Negative
  - c) Null
  - d) All

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) वार्षिक नियोजन हे _____ उपयुक्त आहे.
 अ) आशय उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी
 ब) उपक्रमाच्या नियोजनासाठी
 क) अध्यापन आत्मविश्वास वाढविण्यासाठी
 ड) वरील सर्व
- 2) विद्यार्थ्यांच्या अध्ययन त्रुटीवर माल करण्यासाठी _____ अध्यापन उपयुक्त आहे.
 अ) उपचारात्मक   ब) क्रमबद्ध   क) कृत्रिम   ड) नैसर्गिक
- 3) दैनंदिन व्यवहाराचा संबंध _____ गणित शाखेशी असणे
 अ) अंकगणित   ब) भूमिती   क) वैदिक   ड) उपयोजित
- 4) वाक्याचा संच जो निर्णय घेतांना उपयुक्त ठरतो त्यास _____ म्हणतात.
 अ) तथ्य   ब) माहिती   क) सूत्र   ड) संकल्पना
- 5) पाठ्यक्रम हा _____ चा भाग आहे.
 अ) क्रमिक पुस्तक   ब) अभ्यासक्रम   क) शालेय शिस्त   ड) यापैकी नाही
- 6) विषया संबंधीच्या वर्गीकरणाला विषयाची _____ असे म्हणतात.
 अ) संरचना   ब) आशय   क) आकृती   ड) हे सर्व
- 7) घनाकृतीमध्ये _____ मापने घेता येतात.
 अ) 2   ब) 3   क) 4   ड) 6
- 8) जेव्हा त्रिकोणाच्या बाजू प्रमाणात असतात तेव्हा ते दोन त्रिकोन _____ आहेत असे म्हणतात.
 अ) एकरूप   ब) समरूप   क) विरुद्ध   ड) यापैकी नाही
- 9) बिंदू अ (4, 5) आलेखाच्या _____ चरणात असेल
 अ) I   ब) II   क) III   ड) IV
- 10) गणित शिक्षकाची गणिताची अभिवृत्ती _____ असावी
 अ) सकारात्मक   ब) नकारात्मक   क) तटस्थ   ड) सर्व

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
EDUCATION (Paper – VI)
Mathematics Methodology**

Day and Date : Monday, 21-12-2015

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- a) What are the aspects of lesson plan ? Explain stages of lesson plan.
  - b) What is diagnostic testing ? Explain steps of diagnostic testing in Mathematics with illustration.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- a) What do you mean by content cum methodology ? Analyse any content of mathematics.
  - b) What are the essential qualities of mathematics teacher ? How do mathematics teacher organization helps in teachers' professional growth ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- a) How will you teach simple interest ? Write step of presentation while teaching simple interest.
  - b) Write relation between curriculum and syllabus.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- a) Write importance of year plan.
  - b) Write four criteria of good text book.
  - c) Write basic concepts of Geometry with diagrams.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : **10**
- अ) पाठ नियोजनाची अंगे कोणती ? पाठ नियोजनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- ब) निदानात्मक चाचणी म्हणजे काय ? गणित अध्यापनातील नैदानिक चाचणीच्या पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : **10**
- अ) आशययुक्त अध्यापन म्हणजे काय ? गणिताच्या एका आशयाचे विश्लेषण करा.
- ब) गणित शिक्षकाच्या आवश्यक असणारे गुण कोणते ? गणित शिक्षक संघटना गणित शिक्षकाच्या व्यावसायिक विकासासाठी कशी मदत करतात ?
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- अ) सरळ व्याजाचे अध्यापन कसे कराल ? सरळ व्याज अध्यापनासाठी विषयप्रतिपादन पायरी लिहा.
- ब) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रमाचा सहसंबंध लिहा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- अ) वार्षिक नियोजनाचे महत्त्व लिहा.
- ब) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे चार निकस लिहा.
- क) भूमितीतील मूलभूत संकल्पना आकृतीसह लिहा.
-

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
HISTORY METHODOLOGY (Paper – VII)
Methodology of Teaching School Subjects**

Day and Date : Tuesday, 22-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Marks : 40

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) define evaluation. Explain the difference between formative and summative evaluation.
  - 2) What are the essential characteristics of good textbook of history ? Critically evaluate the text book of Std. IX.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Which learning experiences and teaching aids will you select for teaching the unit 'Revolutionary movement with weapons' ? Explain it with examples.
  - 2) Explain the contribution of history teacher association in developing professional abilities of teacher.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the importance of annual planning.
  - 2) Contribution of Damodar Dharmanand Kosambi with reference to Indian history.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain the importance of professional training for history teacher.
  - 2) Sir Jadunath Sarkar's contribution in Indian history.
  - 3) Which aspects will you take into account in preparing lesson plan ?

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) मूल्यमापनाचा अर्थ सांगा. विकासात्मक व अंतिम मूल्यमापनातील फरक स्पष्ट करा.
  - 2) इतिहासाच्या चांगल्या पाठ्यपुस्तकाची वैशिष्ट्ये कोणती ? इयत्ता 9 वी च्या इतिहास पाठ्यपुस्तकाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) 'सशस्त्र क्रांतिकारी चळवळ' या घटकाच्या अध्यापनासाठी कोणते अध्ययन अनुभव व शैक्षणिक साधनांची निवड कराल ? सोदाहरण स्पष्ट करा.
  - 2) इतिहास शिक्षक संघटनेची शिक्षकाच्या व्यावसायिक क्षमता वाढविण्यातील योगदान स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) वार्षिक नियोजनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 2) दामोदर धर्मानंद कोसंबी यांचे भारतीय इतिहासासंदर्भातील योगदान.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) इतिहास शिक्षकांसाठी व्यावसायिक प्रशिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 2) सर जदुनाथ सरकार यांचे भारतीय इतिहासातील योगदान.
  - 3) पाठ नियोजन तयार करताना तुम्ही कोणत्या बाबी लक्षात घ्याल ?
-

- 9) Which of the following crops is not cash crop ?
 a) Cotton   b) Sugarcane   c) Tobacco   d) Groundnut
- 10) The students can express their own thoughts through _____ type of questions.
 a) Objective   b) Essay type   c) Short answer   d) None of the above

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 २) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
 ३) प्रश्न काळजीपूर्वक वाचा आणि उत्तर लिहा.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) प्रत्यावाटनात्मक प्रश्नप्रकारामध्ये खालीलपैकी _____ प्रश्न प्रकाराचा समावेश होतो.
 अ) द्विपर्यायी प्रश्न   ब) बहुपर्यायी प्रश्न   क) पूर्वी प्रश्न   उ) जोड्या जुळवा
- २) खालीलपैकी _____ विधान नैदानिक चाचणी व उपचारात्मक अध्यापनाविषयी बरोबर आहे.
 अ) नैदानिक चाचणीपूर्वी उपचारात्मक अध्यापन आवश्यक आहे
 ब) उपचारात्मक अध्यापनानंतर नैदानिक चाचणी आवश्यक आहे
 क) नैदानिक चाचणीनंतर उपचारात्मक अध्यापन आवश्यक आहे
 ड) अ, ब, आणि क विधाने चुकीची आहेत
- ३) घटक नियोजनामध्ये 'काय शिकवायचे ?' हे खालीलपैकी _____ पर्यायाशी संबंधित आहे.
 अ) उद्दिष्टे आणि स्पष्टीकरणे   ब) आशय विश्लेषण
 क) अध्ययन अनुभव   ड) मूल्यमापन प्रक्रिया
- ४) खालीलपैकी _____ विधान बरोबर आहे.
 अ) अभ्यासक्रम हा पाठ्यक्रमाचा भाग आहे
 ब) अभ्यासक्रमाचा पाठ्यक्रम हा भाग आहे
 क) अभ्यासक्रम आणि पाठ्यक्रम दोन्ही सारखेच आहेत
 ड) अ आणि क विधाने बरोबर आहेत
- ५) संविधान तक्त्यामध्ये घटक चाचणी रचनेसाठी _____ बाबीचा विचार केला जातो.
 अ) आशय, पद्धती, प्रश्नप्रकार   ब) घटक, उद्दिष्टे, प्रश्नप्रकार
 क) उपघटक, उद्दिष्टे, प्रश्नप्रकार   ड) घटक, उपघटक, प्रश्नप्रकार
- ६) खालीलपैकी _____ विधान आशय व पद्धती विषयी जास्त बरोबर आहे.
 अ) अध्यापन पद्धतीची निवड शिक्षकावर अवलंबून असते
 ब) अध्यापन पाद्धतीवर आशय अवलंबून आहे
 क) आशय आणि पद्धती अध्यापनाच्या भाग आहेत
 ड) परिणामकारक अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेसाठी आशय व पद्धती यांचे एकत्रीकरण आवश्यक आहे
- ७) खालीलपैकी भारतातील सर्वात प्राचीन पर्वत रांग _____ आहे.
 अ) विंध्याचल   ब) सातपुडा   क) सह्याद्री   ड) अरवली
- ८) भारताला _____ वाऱ्यापासून जास्त पाऊस मिळतो.
 अ) नैऋत्य-मोसमी   ब) परतीच्या   क) ईशान्य मोसमी   ड) स्थानिक
- ९) खालीलपैकी कोणते पीक नगदी पीक नाही ?
 अ) कापूस   ब) ऊस   क) तंबाखू   ड) भुईमूग
- १०) खालीलपैकी _____ प्रश्न प्रकारातून विद्यार्थी स्वताःचे विचार व्यक्त करू शकतात.
 अ) वस्तुनिष्ठ   ब) दीर्घोत्तरी   क) लघुत्तरी   ड) यापैकी नाही

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
Methodology of Teaching School Subjects – Geog.Methodology
GEOGRAPHY METHODOLOGY(Paper – III)

Day and Date : Tuesday, 22-12-2015

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

- Instructions :**
- 1) **All questions are compulsory**
  - 2) **Right side figures shows the marks of question.**
  - 3) **Read the questions carefully and write the answer.**

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What is diagnostic test ? How will you use diagnostic test in Geography subject explain with need and characteristics.
  - 2) State the main features of Indian agriculture. Explain the types of farming in detail.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What are the attempts teacher should be use to increasing the professional quality ?
  - 2) Which aspects Geography teacher shall consider while unit planning ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) State the criteria of good text-book.
  - 2) Explain the concept of monsoon.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Distinguish between curriculum and syllabus.
  - 2) Why conservation of water resources is essential ?
  - 3) State the methods of syllabus construction of Geography subject.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 २) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
 ३) प्रश्न काळजीपूर्वक वाचा आणि उत्तर लिहा.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) नैदानिक चाचणी म्हणजे काय ? भूगोल विषयामध्ये तुम्ही नैदानिक चाचणीचा वापर कसा कराल ते गरज आणि वैशिष्ट्यासह स्पष्ट करा.
- २) भारतीय शेतीची प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगा. शेतीचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) भूगोल शिक्षकाने स्वतःची व्यावसायिक गुणवत्ता वाढविण्यासाठी कोणते प्रयत्न करावेत ?
- २) भूगोल शिक्षकाने घटक नियोजन करताना कोणकोणत्या बाबी विचारात घ्याव्यात ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष सांगा.
- २) मान्सूनची संकल्पना स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) अभ्यासक्रम आणि पाठ्यक्रमामधील फरक सांगा.
- २) जल स्रोतांचे/साधनाचे संवर्धन का आवश्यक आहे ?
- ३) भूगोल विषयाच्या पाठ्यक्रम रचनेच्या पद्धती सांगा.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
General Science Methodology

Day and Date : Tuesday, 22-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N. B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**
3) Figures to **right** indicates **full marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose proper alternative :

10

- 1) The formation of yogurt from milk is a _____ change.
A) Fast   B) Slow   C) Physical   D) Chemical
- 2) Marks of student would not change because of _____
A) Objectiveness   B) Subjectiveness
C) Discrimination   D) Individual difference
- 3) In unit plan the meaning of why aspect is _____
A) Content analysis   B) Objective and specification
C) Learning experiences   D) Evaluation
- 4) Current exams are mostly related to _____ test.
A) Diagnostic   B) Norm referenced
C) Criterion referenced   D) Remedial test
- 5) Modern periodic table arranged according to elements _____
A) Atomic number   B) Atomic mass number
C) Atomic radius   D) Atomic physical character
- 6) When will be the curriculum decided ?
A) After deciding educational objectives   B) After preparing syllabus
C) After preparing textbook   D) By government policy
- 7) To find reasons behind problems _____ evaluation is useful.
A) Formative   B) Summative   C) Diagnostic   D) Norm referenced
- 8) Sound does not travel in _____
A) Liquid   B) Solid   C) Vacuum   D) Semisolid

- 9) _____ type questions help in measuring the power of retention of the students.
 A) Recognition   B) Analogous   C) Objective   D) Recall
- 10) Remedial teaching is useful for _____
 A) To find lack in students
 B) To remove subject backwardness from students
 C) Understanding contents
 D) Understanding practicals

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवाडा :

10

- 1) दूधाचे दही होणे हा _____ बदल आहे.
 अ) त्वरीत   ब) सावकाश   क) भौतिक   ड) रासायनिक
- 2) _____ मूळे विद्यार्थ्यांना मिळणाऱ्या गुणांत फरक पडत नाही.
 अ) वस्तुनिष्ठते   ब) व्यक्तिनिष्ठते   क) पक्षपाता   ड) व्यक्तिभेदा
- 3) घटक नियोजनात 'का' करायचे या अंगाचा अर्थ _____ होतो.
 अ) पाठ्यांशाचे पृथक्करण   ब) उद्दिष्टे आणि स्पष्टीकरणे
 क) अध्ययन अनुभव   ड) मूल्यमापन
- 4) प्रचलित परीक्षा ह्या _____ या चाचणीवर आधारित आहेत.
 अ) नैदानिक   ब) प्रमाणक संदर्भ   क) निकष संदर्भ   ड) उपचारात्मक चाचणी
- 5) आधुनिक आवर्त सारणीमध्ये मुलद्रव्याची मांडणी त्यांच्या _____ नुसार आहे.
 अ) अणुअंका   ब) अणुवस्तुमानांका
 क) अणुत्रिज्ये   ड) अणुभौतिक गुणधर्मा
- 6) _____ अभ्यासक्रम निश्चित केला जातो.
 अ) शैक्षणिक उद्दिष्ट ठरविल्यानंतर   ब) पाठ्यक्रम तयार केल्यावर
 क) पाठ्यपुस्तक तयार केल्यानंतर   ड) शासनाच्या धोरणानुसार
- 7) समस्येची कारणे शोधण्यासाठी _____ मूल्यमापन उपयुक्त आहे.
 अ) आकारिक   ब) साकारिक   क) नैदानिक   ड) प्रमाणक संदर्भ
- 8) ध्वनी _____ मधून प्रसारित होत नाही.
 अ) द्रवा   ब) स्थायू   क) निर्वाता   ड) अर्धस्थायू
- 9) विद्यार्थ्यांच्या स्मरणशक्तीसाठी _____ प्रश्नप्रकार उपयुक्त आहेत.
 अ) प्रत्याभिज्ञान   ब) अन्योन्य   क) वस्तुनिष्ठ   ड) प्रत्यावाहन
- 10) उपचारात्मक अध्यापन _____ साठी असते.
 अ) विद्यार्थ्यांमधील उणीवा शोधण्या   ब) विद्यार्थ्यांमधील मागासलेपणा दुर करण्या
 क) विषयाच्या आकलना   ड) प्रात्यक्षिकाच्या आकलना

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2015
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
General Science Methodology

Day and Date : Tuesday, 22-12-2015
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Marks : 40

N. B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to right indicates full marks.**

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by unit plan ? Explain the need and importance of unit plan.
  - 2) State the types of questions. Write merits and demerits of objective type questions.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Write criterias of good science text book and criticize VII standard science text book.
  - 2) Explain the concept, need and importance of science teacher organization.
4. Answer the following in brief : **8**
- 1) Explain the relation between curriculum and syllabus.
  - 2) State nature and importance of online exam.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Differentiate between diagnostic test and achievement test.
  - 2) Write learning experiences to teach the pollution content.
  - 3) Write characteristics of ideal science teacher.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (को. 1) : 10
- 1) घटक नियोजन म्हणजे काय ? घटक नियोजनाची आवश्यकता व महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 2) प्रश्नाचे विविध प्रकार सांगा. वस्तूनिष्ठ प्रश्नांचे गुण व मर्यादा लिहा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (को. 1) : 10
- 1) विज्ञानाच्या चाँळगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष लिहा. इयत्ता सातवीच्या विज्ञान पाठ्यपुस्तकाचे चिकित्सक परिक्षण करा.
  - 2) शास्त्र शिक्षक संघटनेची संकल्पना, गरज व महत्त्व स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम संबंध स्पष्ट करा.
  - 2) ऑनलाईन परीक्षेचे स्वरूप व महत्त्व सांगा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) नैदानिक चाचणी व प्राविण्य चाचणी यातील फरक स्पष्ट करा.
  - 2) प्रदुषण या घटकाचे अध्यापन करण्यासाठीचे अध्ययन अनुभव लिहा.
  - 3) आदर्श विज्ञान शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये लिहा.
-